

Situació Catalunya

Primer semestre 2012
Anàlisi Econòmica

- **Europa es despenja** del creixement de l'economia mundial.
- **Espanya: es mantenen les perspectives de contracció del PIB**, però augmenta la incertesa en el curt termini.
- **Catalunya: una conjuntura més adversa** per un major impacte de la crisi i alguns desequilibris superiors.
- **La indústria agroalimentària confirma la seva fortalesa** durant el període de crisi.

Índex

1. Editorial.....	3
2. Perspectives de creixement de l'entorn.....	5
3. Catalunya: una conjuntura complicada però una posició estructural avantatjosa.....	10
Requadre 1. Enquesta d'Activitat Econòmica a Catalunya	20
4. Sector agroindustrial.....	22
5. L'acompliment educatiu de les comunitats autònomes: el cas de Catalunya.....	28
6. Quadres.....	35

Data de tancament: 18 de juny de 2012

1. Editorial

El creixement econòmic mundial es va reduir de manera intensa durant els últims trimestres del 2011 com a resultat d'una Europa que se ressent per la persistència de les tensions financeres així com d'unes economies emergents que porten a terme polítiques més restrictives dissenyades per evitar el seu sobreescalfament. Tot i això, se seguirà observant un dinamisme rellevant en aquestes últimes i, per tant, l'economia mundial seguirà mostrant un creixement sòlid, entre el 3,5% i el 4%. Tanmateix, els riscos sobre el comportament de l'economia europea s'han incrementat, a causa, en primer lloc, de la incertesa sobre l'efectivitat dels mecanismes de defensa constituïts per als sobirans europeus; en segon lloc, dels dubtes sobre el creixement davant una agenda de reformes estructurals amb un impacte incert en el curt termini i un procés de consolidació fiscal procíclic; i en tercer lloc, de la manca de nous avenços significatius en la governança europea. Tot això ha suposat que, a la data de tancament d'aquesta publicació, la incertesa es trobi en màxims, afectant especialment a les economies europees i, en concret, a les perifèriques d'aquest continent.

A la incertesa externa, l'economia espanyola ha de sumar la correcció en marxa dels seus desequilibris estructurals, a més de l'impacte conjuntural relacionat amb la caiguda de la confiança, la desacceleració del creixement de les exportacions, l'expectativa d'un ajust fiscal més intens el 2012 com conseqüència de l'incompliment dels objectius fiscals el 2011 o el deteriorament de l'activitat i, especialment, de l'ocupació. Així, el 2011 l'economia espanyola va aconseguir un creixement anual mitjà del 0,7%, però durant 2012 patirà una contracció de l'1,3%.

En el curt termini, el debat amb més rellevància és el del finançament necessari per portar a terme el procés de recapitalització d'una part del sector financer espanyol. Respecte d'això, Espanya i l'Eurogrup han acordat un programa d'assistència financera que podria arribar fins als 100 mM €. Aquest acord aclareix diverses incerteses ja que s'anticipa als resultats que vindran per part dels avaluadors independents respecte de les necessitats de capital del sector, estableix una quantitat de recursos prou àmplia com per afrontar el potencial cost d'aquesta fase definitiva del procés, i l'atorga una major credibilitat. No obstant, el paper de l'Estat com a intermediari en el procés implica que no es trenca el cercle viciós entre el deute de les entitats financeres i el deute sobirà. En aquest context, l'eurozona segueix pendent del disseny d'un full de ruta clar de mitjà i llarg termini que serveixi per avançar cap a una major integració fiscal, financera i econòmica, que podria estar passant factura i anular els beneficis que s'haurien d'obtenir de mesures com l'anterior.

Per tant, la credibilitat i la potència de les reformes en marxa seran claus per poder canviar aquest escenari. En la mesura que aquestes reformes siguin percebudes com canvis estructurals positius, podrien facilitar que la recuperació futura sigui més potent, sostenible, i que no es dilati en el temps.

La situació observada a nivell nacional afecta també Catalunya. La posició de partida d'aquesta comunitat respecte dels desequilibris interns és relativament desavantajosa enfront d'altres comunitats autònomes, especialment per les dificultats per les quals passa el sector públic autonòmic, que només ha pogut ser compensada parcialment per la positiva evolució del sector exterior. Aquest fet determina que Catalunya estigui experimentant un ajustament superior al patit per altres territoris al llarg de la crisi, i que les perspectives per a aquest any siguin més negatives que per al conjunt d'Espanya. No obstant, superats els factors conjunturals, els millors resultats en determinats factors estructurals, de gran importància com a impulsors de creixement, com són, entre d'altres, la productivitat o la dotació de capital humà, permetran a Catalunya reprendre un creixement diferencialment positiu. Aquestes perspectives s'indueixen tant dels indicadors de conjuntura facilitats pels organismes públics i privats com de les diverses anàlisis realitzades per BBVA Research. En aquest sentit, l'Enquesta d'Activitat Econòmica de BBVA a Catalunya assenyala que els resultats esperables en el segon trimestre són encara negatius en el territori.

Aquesta publicació es completa amb dues anàlisis específiques sobre Catalunya. En primer lloc, s'analitza l'evolució de la indústria agroalimentària des d'un doble punt de vista, estructural i conjuntural. Considerant de la importància de la branca agroindustrial dins l'economia general catalana, i especialment dins del sector industrial, s'analitzen les característiques estructurals de la mateixa que han permès una millor evolució d'aquest tipus d'activitat fins i tot en la fase més complexa de la crisi i s'expliciten alguns dels riscos i reptes que l'agroindústria haurà d'enfrontar en el mitjà i llarg termini relacionats tant amb factors d'oferta com de demanda.

En segon lloc, s'analitza la resposta del sistema educatiu a Catalunya, com a base per continuar millorant la dotació de capital humà i garantir la recuperació del potencial de creixement del territori. Els resultats mostren que, amb un nivell de despesa per estudiant superior a la mitjana espanyola, Catalunya se situa només lleugerament per sobre de la mitjana en la major part dels indicadors d'acompliment educatiu, el que podria demanar una atenció específica a mitjà termini si es pretén mantenir el diferencial de capital humà, essencial per a un major creixement econòmic.

2. Perspectives de creixement de l'entorn

El creixement global es recuperarà gradualment, amb majors diferències entre les principals àrees. Tanmateix, els riscos són a la baixa

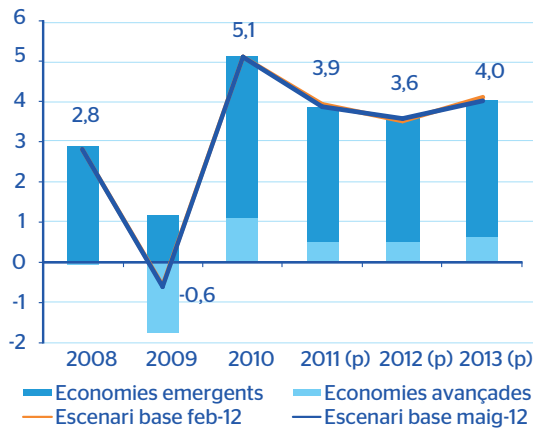
Després de la desacceleració gradual del 2011, l'economia global està començant a mostrar signes de major dinamisme. S'espera que el creixement mundial en el primer trimestre del 2012 hagi estat més elevat que en el precedent per la major contribució d'Àsia (excepte Xina) i Amèrica Llatina, així com el sostingut -però modest- dinamisme dels Estats Units. En els propers trimestres, el creixement mundial previsiblement continuarà accelerant-se, superant l'1% trimestral a finals del 2012. No obstant això, aquesta recuperació seguirà sent heterogènia, fet que incrementarà la divergència en taxes de creixement entre les principals àrees econòmiques. El creixement el 2012 serà més evident a Àsia, donat el repunt experimentat després dels desastres naturals a Tailàndia i Japó, que van afectar les cadenes de subministrament regionals, i la reversió parcial de les polítiques restrictives aplicades fins a mitjans del 2011. EUA continuarà exhibint taxes de creixement de l'entorn del 0,6% t/t el 2012 i el 2013 que, en tot cas, són significativament inferiors a les registrades en recuperacions anteriors. Contràriament, l'activitat s'estancarà a la UEM a causa del deteriorament cíclic dels països perifèrics provocat per una consolidació fiscal agressiva i unes tensions financeres persistentment elevades. Com a resultat, esperem un creixement mundial del 3,6% el 2012 i del 4,0% el 2013, amb una contribució de les economies emergents de l'entorn del 80%. No obstant això, aquest escenari està condicionat per l'evolució de la crisi a Europa, de manera que els riscos pressionen encara a la baixa.

En aquest context, la política monetària en les economies avançades seguirà sent acomodaticia durant un període prolongat, servint de pont per superar la debilitat de l'activitat en el mitjà i llarg termini. En els països emergents, els bancs centrals hauran de sopesar la pressió dels fluxos d'entrada de capitals i la incertesa externa davant els riscos inflacionistes (en part, pressionats pels preus del petroli) i la forta demanda interna.

Europa necessita un full de ruta per sortir de la crisi

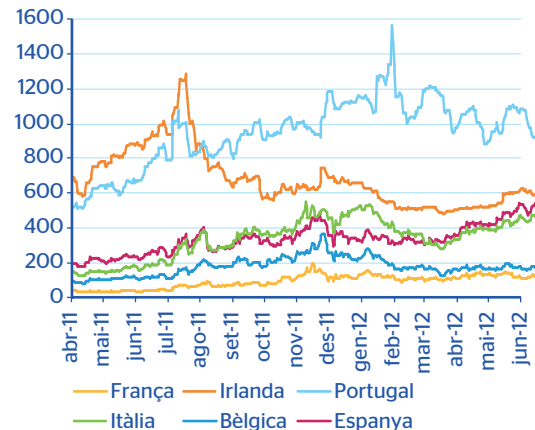
En els últims mesos, s'han produït avenços cap a la solució de la crisi europea, però encara hi ha nombroses qüestions importants pendents. En primer lloc, s'ha reestructurat el deute sobirà grec en mans dels agents privats, malgrat la persistència dels dubtes sobre la seva sostenibilitat de llarg termini com a conseqüència, entre altres factors, de la fatiga reformadora i d'una possible recessió més profunda del previst. En segon lloc, s'ha avançat en la implementació d'un tallafocs que aïlli Grècia amb l'aprovació del Mecanisme d'Estabilització Europeu (MEDE), amb una capacitat de 500 mil milions (mM) d'euros per a atorgar nous préstecs, que s'afegeixen als 200mM ja compromesos pel Fons Europeu d'Estabilitat Financera (FEEF). En tercer lloc, s'ha implementat un mecanisme d'ajuda al sector financer espanyol, amb fons europeus però a través del FROB, que involucra només a les entitats necessitades i per import de fins a 100 mM €, el que hauria de cobrir folgadamment les necessitats del sistema. Tanmateix, això podria no ser suficient per calmar la preocupació dels mercats almenys per tres motius. En primer lloc, perquè no s'ha plantejat un tallafocs suficient entre el sector financer i el deute sobirà i encara que s'afronta el problema, les necessitats de finançament d'Espanya i Itàlia durant els pròxims tres anys són superiors a aquesta xifra. En segon lloc, per la presumpció que els préstecs del MEDE tindrien prelació davant els actuals tenidors de bons privats. En tercer lloc, perquè no està clar quina part de l'augment dels recursos del Fons Monetari Internacional (FMI) per 430mM de dòlars (aproximadament 330mM d'euros) podria utilitzar-se per ajudar a països europeus. Finalment, perquè el tractat fiscal europeu, pendent d'aprovació nacional, compromet els governs a dèficits estructurals no més grans del 0,5% del PIB. Aquest és un canvi significatiu cap al control dels pressupostos nacionals, però la possibilitat de desviacions de la norma en "circumstàncies excepcionals" es podria interpretar com una relaxació dels objectius que podria dificultar la implementació d'accions més enèrgiques per part del BCE o dels països centrals d'Europa. A més, no s'ha avançat cap a una unió fiscal. En definitiva, seguim sense tenir un full de ruta prou clar sobre la direcció cap a la qual avança Europa.

Gràfic 1

Creixement del PIB mundial (%)

Font: BBVA Research

Gràfic 2

**Prima de risc sobirà a Europa
(diferència del bo a 10 anys amb Alemanya, pb)**

Font: Datastream i BBVA Research

La recrudescència de la crisi europea representa el principal risc global

Sens dubte, una de les accions més importants en els últims quatre mesos va ser la provisió de liquiditat de llarg termini per part del BCE. Això va permetre, almenys fins al març, una reducció significativa del risc de liquiditat als bancs europeus, una tímida obertura dels mercats de finançament majorista i una compressió dels diferencials sobirans als països perifèrics (vegeu el Gràfic 2). Però aquests efectes positius van resultar temporals, ja que els mercats: (i) detecten certa complaença per part dels polítics a mesura que les primes de risc es reduïen en el primer trimestre de 2012, i (ii) dubten de la capacitat de molts països de la perifèria per complir els seus objectius i, al mateix temps, temen els efectes negatius sobre el creixement d'assolir-los. D'aquesta manera, les primes de risc han tornat a incrementar-se ràpidament a Itàlia i a Espanya superant, en aquest últim cas, els nivells del període de major tensió al novembre del 2011.

L'efecte transitori de les injeccions de liquiditat de llarg termini i el dilema entre la consolidació fiscal i la restauració del creixement ens porten a dues conclusions. En primer lloc, que les accions del BCE només poden solucionar les dificultats de curt termini, guanyant temps mentre s'aborden els problemes econòmics i institucionals de fons. Això significa que no s'hauria de discutir encara sobre possibles estratègies de sortida per al BCE, però també que han d'accelerar-se les reformes econòmiques al mateix temps que es reequilibra la demanda a la zona euro mitjançant un estímul de la mateixa en els països centrals. En segon lloc, que cal revisar els plans de consolidació fiscal de manera coordinada, concentrant-se en objectius de dèficit estructural -en consonància amb l'esperit del tractat fiscal- i amb una trajectòria d'ajust més gradual. A canvi d'aquesta major graduació, els Estats membres han d'elaborar plans de consolidació integrals, explícits, detallats i plurianuals. D'aquesta manera, unes finances públiques sanejades es poden aconseguir sense grans minves sobre el creixement en el curt termini. Alhora, això permetrà recollir els beneficis de llarg termini de les reformes estructurals que s'estan implementant en els països perifèrics.

Es manté el nostre diagnòstic sobre l'economia espanyola tot i que s'han aclarit alguns dubtes inherents a la política econòmica

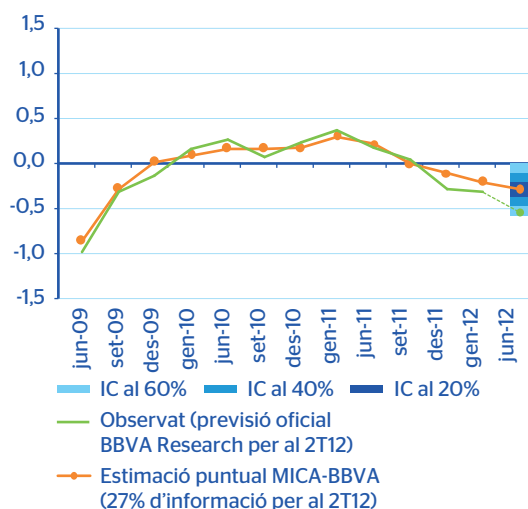
Durant els últims mesos, la incertesa que pesava sobre alguns dels factors que condicionaven l'evolució de l'economia espanyola ha disminuït. A Europa, les dades macroeconòmiques evidencien un deteriorament de l'economia real una mica menys pronunciat del que s'anticipava. Al seu torn, la prolongació del to acomodatiu de la política monetària i de les mesures no convencionals de liquiditat portades a terme pel BCE, juntament amb els graduals avenços en la governança, la reestructuració del deute grec i, finalment, els esforços de consolidació fiscal i la posada en marxa de reformes estructurals en alguns dels seus Estats membres, van contribuir a moderar temporalment

la inestabilitat en els mercats de deute sobirà, encara que no a eliminar-la completament. En l'entorn domèstic, la incertesa sobre la política econòmica també ha disminuït, com reflecteix l'adopció de mesures que augmenten la credibilitat sobre el compliment dels objectius fiscals, l'aprovació d'una reforma laboral ambiciosa i l'anunci d'una nova reforma del sector financer.

Malgrat això, es manté el nostre diagnòstic sobre la precarietat dels fonamentals de l'economia espanyola. Després del retrocés registrat en el trimestre precedent, l'activitat va tornar a contreure's un 0,3% el 1T12, la qual cosa suposa l'entrada en recessió tècnica. Així, l'evolució conjuntural entre gener i març es va situar en línia amb les nostres expectatives que, ja de forma primerenca, alertaven que el creixement per al conjunt del trimestre se situaria en terreny negatiu i que, novament, adverteixen d'un increment de la probabilitat que es torni a produir un deteriorament de l'activitat durant el trimestre actual (vegeu el Gràfic 3). Addicionalment, el desglossament de les dades de la Comptabilitat Nacional Trimestral (CNTR) del 1T12 va confirmar que, en línia amb les nostres previsions, la composició del creixement continua estant marcada per l'avenç de la demanda externa neta i la contribució negativa de la demanda interna, si bé d'una forma menys acusada que l'observat en el trimestre precedent (vegeu el Gràfic 4).

Gràfic 3

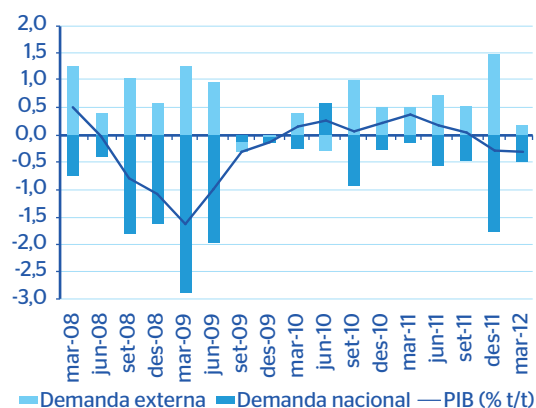
Espanya: creixement observat del PIB i previsions del Model MICA-BBVA (% t/t)

Font: INE i BBVA Research

Gràfic 4

Espanya: contribucions al creixement trimestral del PIB (%)

Font: INE i BBVA Research

Cap endavant, l'empitjorament dels determinants de l'evolució de l'economia espanyola fa preveure que el to recessiu probablement es prolongarà fins a finals d'any i que la recuperació a partir del 2013 serà lenta, amb taxes de creixement del PIB positives però moderades. No obstant això, cal tornar a ressaltar que, en tot cas, els riscos es troben concentrats a la baixa i, donades les necessitats de finançament extern de l'economia espanyola, el context actual suposa un increment de la probabilitat d'escenaris de risc.

Factors externs: Europa i el petroli

Començant pels factors externs que condicionen l'evolució de l'economia espanyola, la inestabilitat en els mercats de capitals i de deute sobirà a Europa seguirà pesant sobre el cost de finançament de mitjà i llarg termini, tot i que la política monetària i les mesures no convencionals de liquiditat del BCE previsiblement continuaran actuant com a contrapès en el curt termini. Així mateix, les perspectives de contracció de l'economia europea limitaran el creixement de la demanda externa, tot i que aquesta contracció serà una mica menor del que s'esperava a finals del 2011 i que el creixement global, juntament amb un euro una mica més feble, actuaran com a suport.

A això cal sumar el recent increment dels preus del petroli, que suposa una pressió addicional a la baixa sobre el creixement i a l'alça sobre la inflació. Tanmateix, en absència de tensions inflacionistes de demanda interna en el conjunt de la UEM, no s'espera una reacció contractiva de la política

monetària davant la major inflació importada, fet que unit a la naturalesa transitòria del xoc, acotará significativament l'impacte sobre el creixement de l'economia espanyola. En particular, si bé és cert que entre les causes subjacents de l'episodi actual es troba la restricció sobre l'oferta per la retallada parcial del subministrament de cru de l'Iran, també s'observa una pressió alcista en la demanda, tant per motius precautoris davant l'augment de la incertesa, com per unes expectatives de creixement elevat en les economies emergents. Així, mentre que l'impacte sobre la inflació serà substancial, l'últim factor esmentat compensarà, si més no parcialment, l'efecte negatiu sobre el PIB¹.

Factors interns: consolidació vs. reformes

En el pla domèstic, el principal factor que incideix sobre el nostre escenari és la continuïtat de la correcció dels desequilibris acumulats abans i durant l'actual crisi econòmica que, en definitiva, suposen un llast significatiu sobre el creixement. La política fiscal mantindrà un to contractiu, els efectes de la qual no podran ser contrarestats per una demanda domèstica privada que segueix llastada pel procés de despallanquejament i la debilitat dels seus fonaments.

Com es descomptava en l'últim número de Situación España², el Govern ha presentat les mesures discrecionals necessàries per corregir la desviació del camí de consolidació fiscal registrada el 2011 que, a la llum de l'escenari macroeconòmic, se saldarà amb la reducció del dèficit de 3,6 pp fins el 5,3% del PIB durant el present any. Encara que les mesures anunciades suggereixen que l'ajust fiscal del conjunt d'AA.PP. és factible, que els objectius de l'Estat són creïbles i que els últims plans presentats per les CC.AA. recullen actuacions concretes, hi ha incertesa sobre la suficiència d'aquestes últimes per aconseguir la meta de dèficit. La magnitud de la desviació de l'objectiu de dèficit del 2011, i el possible impacte del cicle sobre els comptes autonòmics i els increments de deute i dèficit derivats del rescat a part del sistema financer espanyol podrien fer necessàries mesures addicionals a les ja previstes. De fet, les dades d'execució del 1T12 (abril per l'Estat) mostren que els pressupostos d'ingressos estan sent difícils de complir. Els dubtes sobre la mida de la consolidació fiscal el 2012, la seva velocitat d'implementació i el cost final de la reforma del sistema financer han redundat en una diferenciació negativa del deute públic espanyol. Això limita la millora en la confiança que puguin provocar els anuncis de política econòmica, intensificant l'impacte negatiu de l'ajust fiscal sobre l'economia. Així mateix, la composició de les mesures pressupostàries que han estat anunciades es concentra, de forma més pronunciada de l'anticipat, en la imposició directa i en la despesa en inversió, el que no contribuirà a minimitzar l'impacte negatiu de l'ajustament.

Malgrat això, hi ha elements de caràcter domèstic que poden influir positivament sobre el nostre escenari. En primer lloc, i en el curt termini, el Govern ha posat en marxa el programa de pagament a proveïdors de les comunitats autònomes i corporacions locals, que mobilitzarà recursos al voltant del 2,5% del PIB. Aquest programa d'injecció de liquiditat tindrà un impacte positiu en l'activitat, encara que la seva magnitud final dependrà del percentatge de les obligacions que ja hagi estat descomptat pels creditors, així com del seu grau de liquiditat³. En segon lloc, la reforma del mercat de treball, aprovada el febrer⁴, podria facilitar el necessari reequilibri entre l'ajust del marge extensiu (ocupació) i l'intensiu (hores de treball i remuneració) i reduir la segmentació si s'executa de forma immediata i efectiva, si bé no evitarà que l'economia continuï destruint ocupació en el curt termini⁵. D'aquesta manera, s'estableixen les bases perquè es produeixi una recuperació més robusta en el mitjà termini i un increment del creixement potencial de l'economia en el llarg termini⁶.

1: Els detalls sobre el VAR estructural amb restriccions de signe del qual es deriven les previsions de l'impacte de l'increment del preu del petroli sobre l'economia espanyola poden trobar-se al Requadre 1 de la publicació Situación España corresponent al segon trimestre del 2012, disponible a: http://www.bbva-research.com/KETD/fbin/mult/1105_Situacionespana_tcm346-256519.pdf?ts=1742012.

2: Veure Requadre 2 de la publicació Situación España corresponent al segon trimestre de 2012 disponible a: http://www.bbva-research.com/KETD/fbin/mult/1205_Situacionespana_tcm346-326621.pdf?ts=2452012.

3: Veure Requadre 3 de la publicació Situación España corresponent al segon trimestre de 2012 disponible a http://www.bbva-research.com/%20KETD/fbin/mult/1205_Situacionespana_tcm346-326621.pdf?ts=2452012.

4: Reial Decret-Llei 3/2012, de 10 de febrer, de mesures urgents per a la reforma del mercat laboral, disponible a: <http://www.boe.es/boe/dias/2012/02/11/pdfs/BOE-A-2012-2076.pdf>.

5: Les rigideses a les quals s'enfronten empreses i treballadors per modificar les seves condicions de treball –en particular la jornada– han provocat que l'ajustament en el mercat laboral espanyol es centri en l'ocupació en comptes de fer-ho en el número d'hores treballades. Veure l'edició de febrer de 2012 de Situación España, disponible a: http://www.bbva-research.com/KETD/fbin/mult/1202_Situacionespana_tcm346-286235.pdf?ts=942012.

6: Al Requadre 4 de la publicació Situación España corresponent al segon trimestre de 2012 es realitza una avaluació de la reforma laboral i se suggereixen línies de millora i mesures complementàries.

Un cop descomptats els anteriors factors es preveu que l'economia espanyola registri una contracció del PIB de l'entorn del -1,3% per al conjunt del 2012. Així mateix, s'espera que l'avenç conjuntural se saldi amb un creixement moderat el 2013, proper al 0,6% (vegeu el Quadre 1). Malgrat la reforma laboral, les perspectives de contracció de l'economia provocaran un deteriorament addicional del mercat de treball durant l'any actual: l'ocupació disminuirà durant el 2012 i la primera meitat del 2013, fet que provocarà un repunt de la taxa d'atur, que se situarà al voltant del 25% malgrat la caiguda esperada de la població activa.

Quant a la composició del creixement, els factors contemplats en el nostre escenari econòmic 2012-2013 suposen, en balanç, una pressió a la baixa tant per a la demanda externa com, sobretot, per a la demanda interna i les importacions. Aquestes perspectives de creixement per a l'economia espanyola seguiran estant profundament marcades per una elevada heterogeneïtat en l'evolució de les economies regionals, producte tant de la diferent incidència dels factors que condicionen l'escenari macroeconòmic, com del diferent punt de partida.

Quadre 1

Espanya: previsions macroeconòmiques

(% a/a excepte indicació contrària)	2008	2009	2010	2011	2012 (p)	2013 (p)
Despesa en Consum Final Nacional	1,0	-2,3	0,6	-0,7	-3,6	-2,1
D.C.F. Privat	-0,6	-4,3	0,8	-0,1	-2,0	-0,9
D.C.F. Llars	-0,6	-4,4	0,7	-0,14	-2,0	-0,9
D.C.F. AA.PP.	5,9	3,8	0,2	-2,2	-8,0	-5,6
Formació Bruta de Capital	-4,2	-16,4	-6,0	-5,2	-7,5	-1,0
Formació Bruta de Capital Fix	-4,7	-16,5	-6,2	-5,1	-7,4	-1,0
Actius Fixos Materials	-5,0	-17,1	-6,3	-5,4	-7,8	-1,2
Equip, Maquinària i Actius Cultivats	-2,8	-22,0	5,3	1,5	-4,5	2,9
Equip i Maquinària	-3,1	-22,6	5,5	1,6	-4,6	2,8
Construcció	-5,7	-15,4	-10,1	-8,1	-9,2	-3,2
Habitatge	-9,1	-22,0	-9,8	-4,9	-6,6	-1,6
Altres edificis i Altres Construccions	-1,6	-7,7	-10,4	-11,2	-11,8	-4,9
Actius Fixos Immaterials	2,4	-3,9	-4,8	0,0	-2,3	2,4
Demanda nacional (*)	-0,5	-6,5	-1,0	-1,8	-4,5	-1,8
Exportacions	-1,0	-10,2	13,5	9,1	4,0	8,9
Importacions	-5,1	-16,9	8,9	-0,1	-6,2	1,6
Saldo exterior (*)	1,4	2,8	0,9	2,5	3,1	2,4
PIB pm	0,9	-3,7	-0,1	0,7	-1,3	0,6
Pro-memòria						
PIB sense inversió en habitatge	2,3	-1,5	0,8	1,2	-0,9	0,7
PIB sense construcció	2,8	-0,8	2,0	2,3	0,0	1,1
Ocupació total (EPA)	-0,5	-6,8	-2,3	-1,9	-4,6	-2,0
Taxa d'atur (% Pobl. Activa)	11,3	18,0	20,1	21,6	24,6	24,8
Ocupació total (e.t.c.)	-0,2	-6,4	-2,6	-2,0	-4,3	-2,0

(*) Contribucions al creixement
Font: INE i BBVA Research

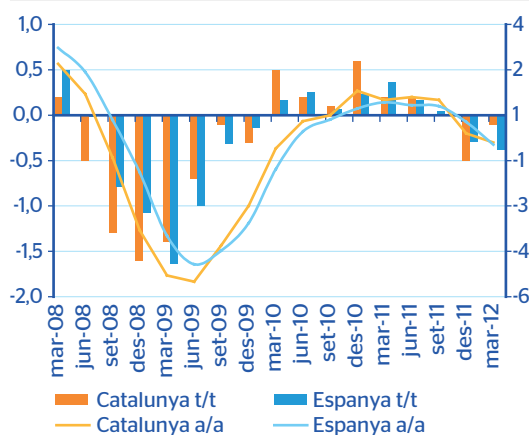
3. Catalalunya: una conjuntura complicada però una posició estructural avantatjosa

Es confirma la recessió en 2012

Des de l'última publicació del Situació Catalunya en el mes de novembre de 2011, l'economia catalana ha patit un procés de deteriorament comú al d'Europa i Espanya que ha determinat l'entrada en una nova recessió tècnica durant aquest any. A manca dels resultats detallats, l'estimació avanç del PIB facilitat pel Departament d'Economia i Coneixement indica que el nivell d'activitat a Catalunya hauria tornat a contraure's per segona vegada consecutiva en el primer trimestre de 2012, en aquesta ocasió en un -0,4% interanual des del -0,1% registrat l'últim trimestre de 2011. Tanmateix, en termes intertrimestrals, l'ajustament no ha estat tant intens, un -0,1% des del -0,5% del trimestre precedent. En un context de fragilitat i atonia interna, però també de fre en l'entorn exterior més pròxim, el bon comportament del sector exterior només ha permès compensar parcialment la contribució negativa de la demanda local, tant privada com, sobretot, pública.

Gràfic 5

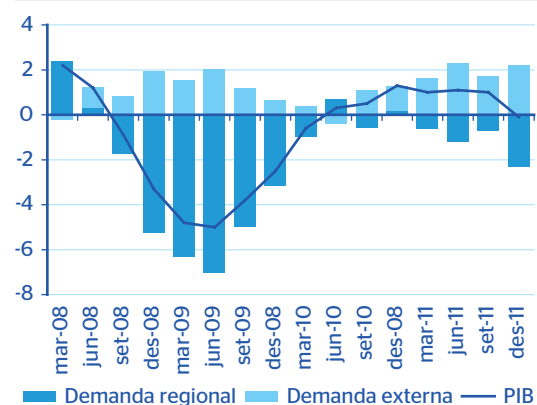
Creixement del PIB, %

Font: INE, Idescat i BBVA Research

Gràfic 6

Creixement econòmic (PIB i contribucions a/a, %)

Font: Idescat i BBVA Research

La recaiguda en recessió després de set trimestres amb ratys positius que permeteren tancar 2010 i 2011 amb nivells de creixement, respectivament del 0,4% i 0,8%, s'explica, en part, per la incertesa relacionada amb la falta d'una resolució definitiva de la crisi de deute sobirà a Europa, que afecta negativament la confiança, el cost de finançament per a l'economia catalana, els fluxos de capital i les perspectives de creixement dels principals socis comercials i, amb ells, l'evolució de les exportacions catalanes. No obstant això, les vendes internacionals es mantenen en nivells significativament elevats i han permès, novament, esmorteir la caiguda.

Però també factors interns estan a la base d'aquesta nova contracció. La necessitat de corregir els desequilibris acumulats durant el període expansiu (endeutament privat, sobreoferta d'habitatge, etc.) agreujats pels efectes contemporanis a la crisi (dèficit públic i atur, principalment) estan tenint i tindran en el futur més proper una incidència especialment negativa a Catalunya, com s'explica a l'últim apartat d'aquest capítol. Els factors interns, a més, se sobrealimenten amb els externs: una economia sobreendeutada pateix diferencialment quan el focus dels dubtes se situa en les necessitats de finançament i el funcionament dels mercats financers. Per tant, només amb una actuació decidida es podrà superar un curt termini complicat que deixi pas a un mitjà i llarg termini en què el territori es beneficiï de les possibilitats diferencialment positives de què gaudeix tradicionalment Catalunya.

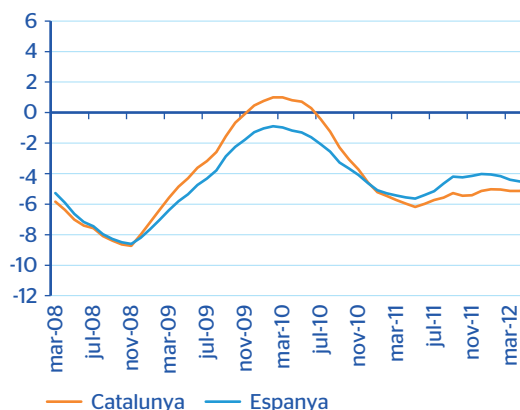
La demanda interna continua deprimida, tant des del punt de vista privat com, especialment, per part del sector públic

El difícil context exterior en què s'emmarca l'economia domèstica té, a nivell interior, el seu reflex en pràcticament tots els indicadors analitzats. En aquest sentit, el consum continua sense mostrar senyals clars de recuperació com a conseqüència, a nivell privat, de la continuïtat del procés de reducció de les taxes d'endeutament de les famílies i empreses i de la precària situació del mercat laboral, així com de la pèrdua de riquesa immobiliària, i, a nivell públic, tant autonòmic com local, de la necessitat de quadrar els comptes públics.

El retard en l'ajustament dels nivells de palanquejament de llars i empreses que limitaren parcialment la caiguda dels indicadors de consum durant els pitjors moments de la primera fase de la crisi determina ara que la demanda privada hagi de continuar el procés de despalanquejament i repercuteixi negativament en les xifres de consum i inversió. La millor posició relativa de les llars catalanes, amb una menor taxa d'atur i unes majors prestacions en cas de pèrdua de la feina, tant en import com en duració, gràcies a la menor taxa de temporalitat, permetia mantenir uns nivells de consum relativament millors que la mitjana espanyola durant la primera fase de la crisi, malgrat el major nivell de palanquejament de llars i empreses. Però l'existència de factors propis que incideixen de forma negativa ha fet que la posició relativa en els determinants d'aquest comportament s'estigui igualant, i com a resultat, també l'impacte sobre les variables de consum, que ara mostren un ajustament lleugerament superior.

Gràfic 7

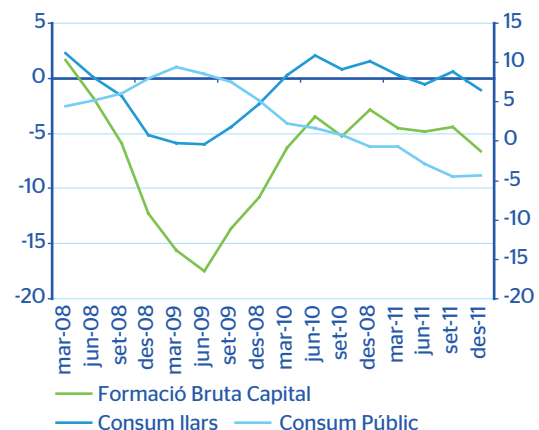
Catalunya i Espanya:
Índex de comerç al detall (tendència, a/a %)

Font: INE, Idescat i BBVA Research

Gràfic 8

Catalunya: components de la demanda (a/a, %)

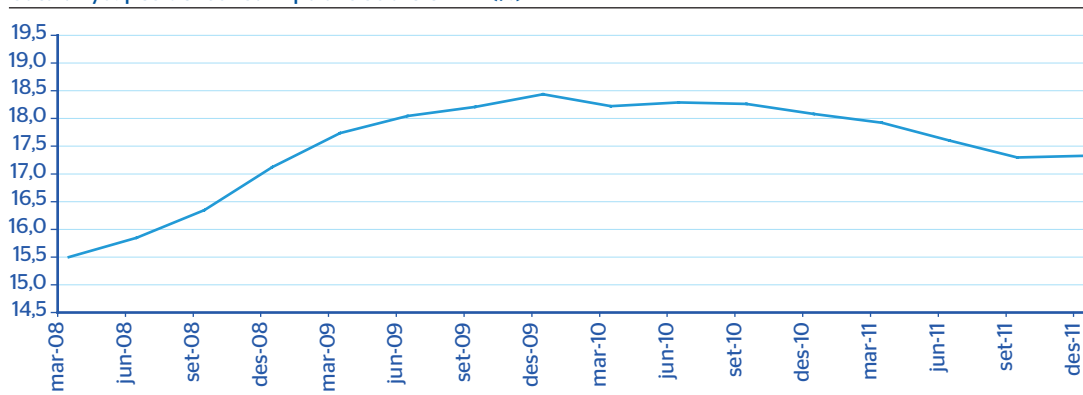

Font: Idescat i BBVA Research

A l'atonía de la demanda interna privada, reflectida en una contracció del -1,8% en 2011, s'afegeix la necessitat d'ajustar els comptes públics de forma que la caiguda de la demanda pública arribà fins el -3,1% en el mateix període. Després de les polítiques expansives que les autoritats públiques engegaren per compensar parcialment la caiguda de la demanda privada i que portaren el consum públic a representar gairebé el 18% del PIB en la primera part de la crisi, s'ha produït una progressiva reducció del seu pes en l'economia, però encara es troba per sobre de nivells precrisis. Així, en absència d'un canvi en la política d'ingressos que augmenti el paper del sector públic autonòmic, el procés de consolidació fiscal per la via de la despesa hauria de continuar encara en els propers anys, el que comportaria una contribució negativa al creixement tant en 2012 com en 2013.

Gràfic 9

Catalunya: pes del consum públic sobre el PIB (%)

Font: Idescat i BBVA Research

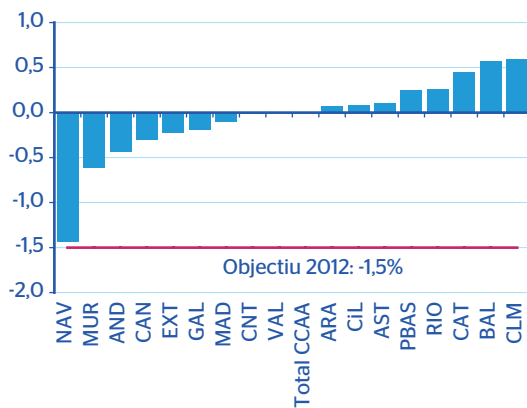
La Generalitat de Catalunya va tancar l'any 2011 amb un dèficit del 3,7% del seu PIB, incomplint així l'objectiu d'estabilitat del -1,3% fixat per a aquell any, fet que ha exigint que la Generalitat actualitzi el seu Pla econòmic-financer, endurint les mesures d'ajust previstes per al 2012, per tal de reconduir el dèficit fins a l'objectiu del -1,5% acordat per a aquest any. Així, la Generalitat ha presentat mesures d'ajust fiscal per import d'uns 2,7 pp del PIB regional, concentrades principalment en la contenció de la despesa, gran part de la qual prové de retallades en les retribucions de l'ocupació pública i de les mesures d'ajust en educació i sanitat acordades pel Govern Central. Pel costat dels ingressos, la Generalitat ha exercit la seva capacitat normativa per incrementar els seus ingressos tributaris, si bé una part important de l'increment d'ingressos previst prové de la venda del patrimoni autonòmic, amb la qual es pretén ingressar uns 0,4 pp del seu PIB.

Com es pot observar en el Gràfic 10 la Generalitat de Catalunya va tancar el primer trimestre del 2012 amb un superàvit del 0,45% del PIB -que, ajustat de les bestretes de recursos realitzades per l'administració central se situa en un dèficit del 0,46% -, millorant l'equilibri registrat en terme mitjà pel conjunt de comunitats autònomes. Tot i que la informació del primer trimestre no ha de ser representativa del comportament del conjunt de l'any, en l'execució pressupostària de la Generalitat s'observen els primers efectes de l'ajust fiscal, mostrant certa contenció en la despesa de personal i, sobretot, en la despesa d'inversió. Per la seva banda, els ingressos presenten un increment molt moderat respecte al mateix període de l'any anterior, tot i incloure les bestretes de l'administració central. Per això, atès que l'efecte de les bestretes de l'administració central hauria de corregir-se en la segona meitat d'any, es podria esperar una intensificació de l'ajust en la despesa de la Generalitat per garantir el compliment de l'objectiu de finals d'any.

Per la seva banda, la Generalitat de Catalunya és la comunitat amb major nivell relatiu de deute -un 20,0% a 1T12, molt superior al 13,5% del conjunt de les regions-, el que sumat a un dèficit per sobre de la mitjana, situa Catalunya entre les comunitats amb una posició relativa menys favorable per encarar l'ajust d'aquest any (veure el Gràfic 11).

Gràfic 10

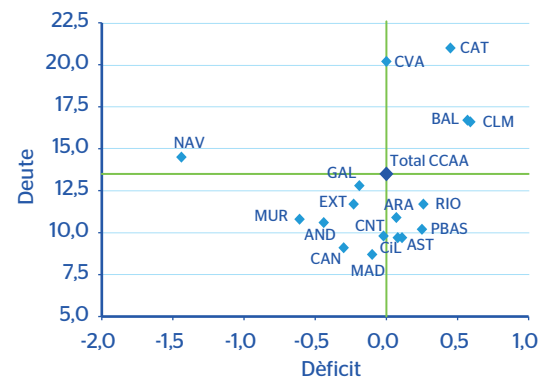
CC.AA.: dèficit a 1T2012 (% PIB Regional)

Font: MINHAP i BBVA Research

Gràfic 11

CC.AA.: dèficit i deute a 1T2012 (% PIB Regional)

Font: MINHAP, BdE i BBVA Research

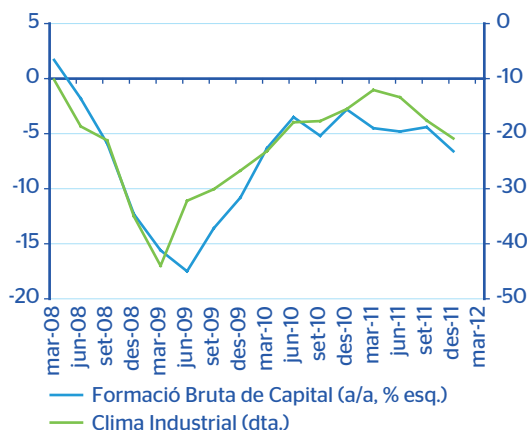
El deteriorament de l'activitat econòmica allarga el procés d'ajust del mercat immobiliari

El mercat immobiliari de Catalunya, com el del conjunt d'Espanya, continua sumit en un procés d'ajust. Un procés que, previsiblement, a causa de l'alentiment de l'economia, es dilatarà més en el temps del que es pensava inicialment. Un primer símptoma d'això es pot veure reflectit en la reducció de la velocitat d'absorció de la sobreoferta d'habitatge nou: mentre el 2010 l'estoc d'habitatges nous sense vendre es va reduir gairebé 0,2 pp respecte l'any anterior, el 2011 només ho ha fet en 0,05 pp, representant el 3,9% del parc residencial. Tot i això, la sobreoferta a Catalunya continua tenint un pes lleugerament menor que la mitjana espanyola (4,1%).

L'absorció de la sobreoferta en el passat any, encara que escassa, ha estat fruit de la contracció d'activitat constructora i no d'una recuperació de la demanda, que seria el desitjable. La caiguda dels visats d'obra nova que es produeix des de 2007 segueix reflectint-se en la reducció del nombre d'habitatges acabats, que durant 2011 va caure un 6%. Per la seva banda, la demanda residencial continua feble a Catalunya. Les dades de transaccions d'habitatges de l'INE indiquen que les vendes d'habitatge continuen sense recuperar-se tot i el manteniment de l'IVA superreduït a la compra d'habitatge i la recuperació de la deducció per compra d'habitatge per a les rendes mitjanes i altes. De fet, durant els quatre primers mesos de l'any les vendes han caigut a una taxa mitjana intermensual (CVEC) de l'1,5%, lleugerament inferior al 2,2% del conjunt d'Espanya. El deteriorament de l'escenari econòmic unit a les dificultats d'accés al finançament, com a conseqüència de la persistència de les tensions financeres, estarien actuant com els principals condicionants de la demanda residencial. De la mateixa manera, la percepció de nous descensos en el preu de l'habitatge podria estar retardant les decisions de compra. Així, encara que durant el primer trimestre de l'any el preu dels habitatges oferits en venda a Catalunya s'ha abaratit més, en termes reals, que en el conjunt d'Espanya (respectivament, -3,6% t/t i -2,5% t/t), des del màxim, els habitatges a la venda a Catalunya acumulen un descens (-27,1%) una mica inferior al de la mitjana espanyola (-28,7%).

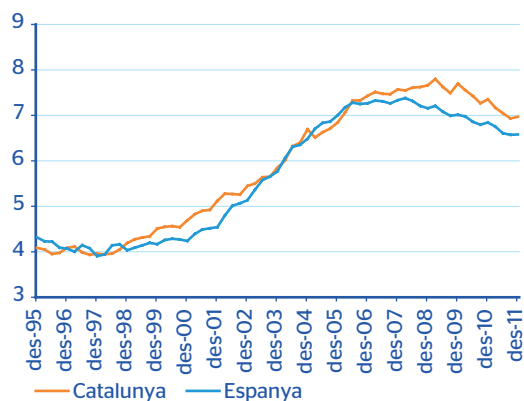
No obstant això, el nombre d'anys necessaris per a pagar un habitatge dedicant la integritat de la renda salarial d'una llar a Catalunya s'ha reduït una mica més que la mitjana espanyola a causa del menor deteriorament de la renda salarial. Tanmateix, l'accés a un habitatge a Catalunya continua sent més costós que en el conjunt del territori espanyol (vegeu el Gràfic 13).

Gràfic 12

Catalunya: índex de clima industrial i formació bruta de capital fix

Font: MINHAP i BBVA Research

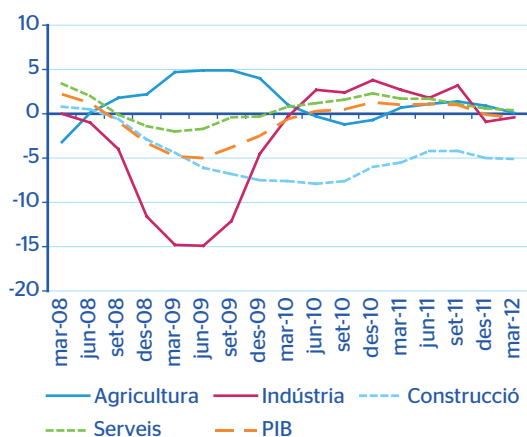
Gràfic 13

Número d'anys necessaris per pagar un habitatge amb la renda salarial

Font: BBVA Research a partir de fonts nacionals

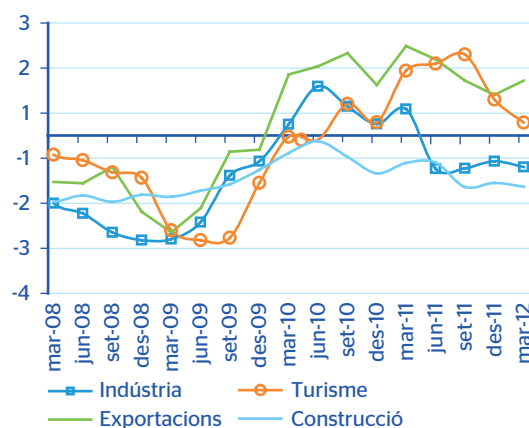
Al seu torn, la formació bruta de capital fix (FBCF) encadena setze trimestres de caiguda ininterrompuda. Després d'assolir el mínim en juny de 2009 la trajectòria negativa s'invertí fins el 2011, quan es trenca aquesta tendència de no empitjorament addicional, amb una acceleració de la caiguda que, tot i que no en nivells de 2009, encara se situa al voltant del -6%.

Gràfic 14

Catalunya: creixement PIB per sectors

Font: MINHAP i BBVA Research

Gràfic 15

Catalunya: índex de sentiment econòmic per sectors productius*

* Desviacions normalitzades respecte del terme mitjà històric; sèrie desestacionalitzada.
Font: Enquesta Activitat Econòmica BBVA Research

El sector exterior, a través de les exportacions i el turisme, impacta positivament en l'activitat interna

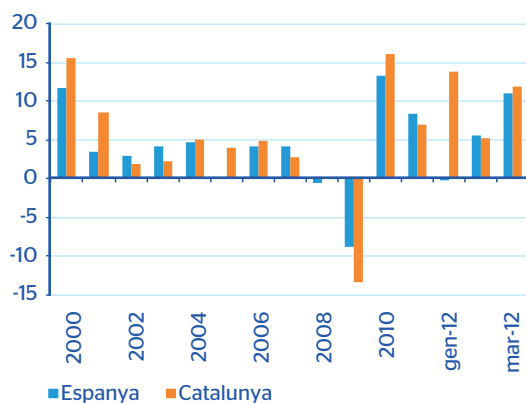
Només la demanda externa ha mostrat taxes de creixement positives i altes en els darrers trimestres, i tant l'evolució de les exportacions com de les importacions confirma el dinamisme del sector exterior. Durant 2011 les exportacions catalanes marcaren una fita superant els 55.500 milions d'euros, gairebé 48.000 milions en termes reals, i en el primer trimestre de l'any les vendes internacionals s'han incrementat un 8,8% en termes nominals (9,7% en termes reals). Amb tot, l'encara forta dependència de les exportacions catalanes respecte dels mercats europeus condiciona el manteniment a futur en aquests nivells dels fluxos comercials exteriors. A més, l'alt contingut importador del comerç exterior català (ja sigui amb altres països o com a via d'entrada

cap a altres comunitats autònomes) condiona el comportament de les importacions, conduint a un major dinamisme d'aquestes si les exportacions mostren una major acceleració.

Amb tot, l'entorn d'extrema incertesa per a l'escenari de comportament de les economies europees reforça, com ja s'ha plantejat en altres edicions d'aquest informe, la necessitat de continuar obrint-se a mercats exteriors i d'ampliar la presència en els països emergents com una clau per a una més fàcil recuperació de l'economia catalana. Les altes taxes de creixement actuals i futures d'aquests països els converteixen en destinacions amb un important potencial, a diferència dels mercats tradicionals, europeus, més madurs. A això cal afegir l'efecte beneficiós que la possible depreciació de l'euro pot implicar en la mesura que s'aconsegueixi incrementar la clientela de fora d'Europa.

Gràfic 16

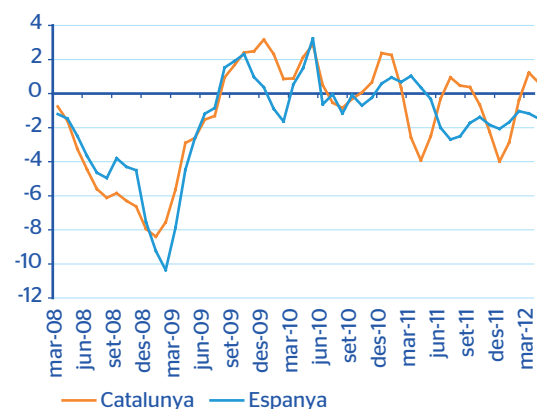
Catalunya i Espanya: creixement de les exportacions reals (% dades CVEC)

Font: Ministeri d'Economia i Administracions Públiques i BBVA Research

Gràfic 17

Índex de producció industrial (t/t, %, CVEC)

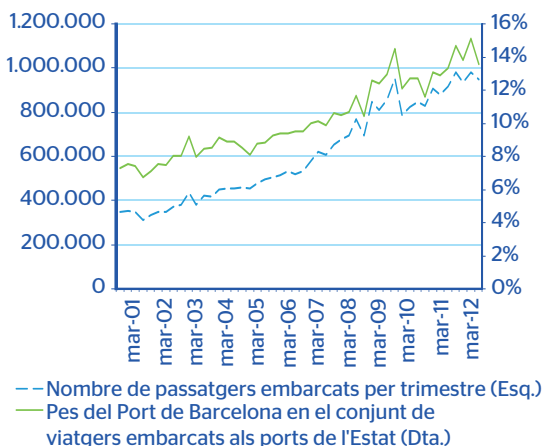

Font: INE i BBVA Research

El dinamisme de les exportacions en els tres primers trimestres de 2011 es traslladà a l'activitat industrial, que mostrava xifres positives fins al setembre. En el quart trimestre, el fre de les economies del nostre entorn i la pròpia demanda interna produïren un retorn a taxes negatives en el sector industrial, que no obstant, podria haver-se tornat a recuperar suaument en la primera part de 2012. Així, la caiguda de l'IPI en el conjunt del primer trimestre seria només del -0,4% (t/t, CVEC) recolzat especialment en les branques de material de transport, maquinària i alimentació, begudes i tabac (una anàlisi més profunda dels factors que recolzen el comportament d'aquest últim sector es pot trobar en la secció 4 d'aquest mateix informe).

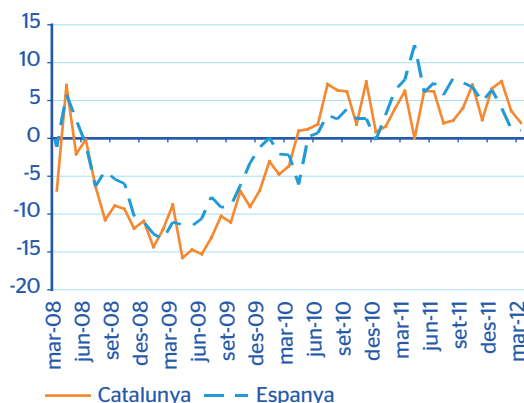
Per altra banda, la recuperació del turisme ha afectat positivament el sector serveis, que, malgrat la ralentització experimentada des de mitjan 2011, contribueix de forma positiva a l'economia catalana. Catalunya ha aconseguit diferenciar-se positivament durant els últims anys com a destinació turística per excel·lència, en poder compaginar turisme tradicional i madur de sol i platja amb altres tipus de turisme amb un gran potencial d'explotació. De fet, són els estrangers els que han permès la recuperació de les xifres turístiques, tant en fluxos d'arribada com, el que és més important, en despesa. En aquest sentit, tant les xifres publicades per l'INE com per l'Institut d'Estudis Turístics recullen bons registres en els fluxos turístics, i els creuers i el turisme de negocis són un nínxol de negoci que Catalunya està explotant favorablement i que atreu a importants fluxos de divises. En particular, la via d'entrada de turistes que suposen els creuers s'està mostrant relativament immune a la crisi, amb un increment gairebé continuat del trànsit de viatgers al port de Barcelona.

Gràfic 18

Trànsit de passatgers embarcats al port de Barcelona (dades desestacionalitzades)

Font: Ministeri de Foment i BBVA Research

Gràfic 19

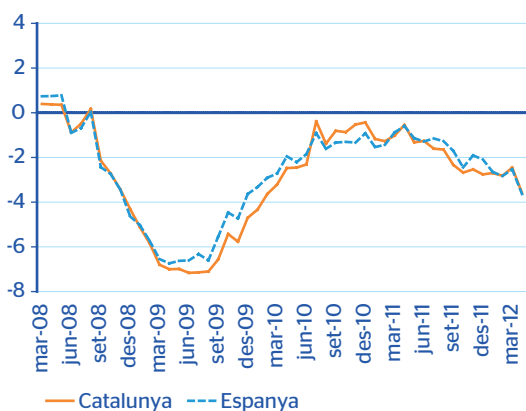
Entrada de turistes estrangers (a/a, %, CVEC)

Font: IET (FRONTUR) i BBVA Research

Continuen els riscos per al mercat de treball a l'espera dels primers efectes de la reforma laboral

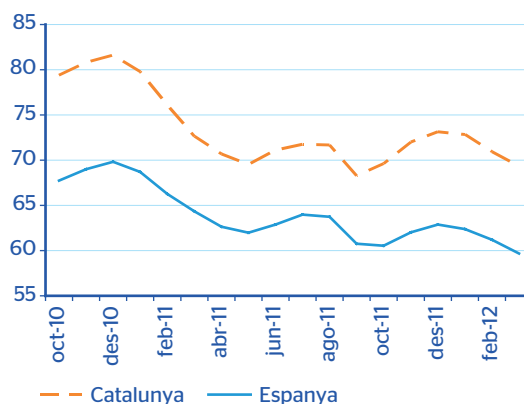
Des de la darrera edició del Situació Catalunya, l'ocupació ha continuat ajustant-se. Així, l'afiliació mitjana a la Seguretat Social va caure un 0,8% t/t CVEC en 1T12, una dècima i mig més que en el mateix trimestre de l'any anterior, acumulant 43 mesos de caiguda ininterrompuda. En paral·lel, l'atur registrat ha augmentat un 6,5% en terme mitjà durant el primer trimestre de 2012 respecte del mateix període de l'any precedent, el que implica un menor ajust respecte de la mitjana espanyola (9,4%), però sumant quasi 38 mil nous aturats, i deixant la xifra en més de 637 mil aturats. L'Enquesta de Població Activa del 1T12 confirma els registres d'afiliació i atur, situant la taxa d'atur a Catalunya en el 22,2%, mantenint els dos punts de diferència positiva amb la mitjana espanyola però amb riscos. Tot i els avenços que ha de suposar la reforma laboral, la manca d'activitat està condicionant tant el comportament com les perspectives del mercat laboral, conduint a un nou empitjorament que pot condicionar l'evolució de la demanda privada.

Gràfic 20

Afiliació a la Seguretat Social (a/a %)

Nota: Afiliació a la Seguretat Social en l'últim dia de mes
Font: Ministeri de Treball i Seguretat Social i BBVA Research

Gràfic 21

Percentatge d'aturats que perceben prestacions per atur

Font: Ministeri de Treball i Seguretat Social i BBVA Research

Atenent l'evolució del darrer any (veure Quadre 2), els sectors de més pes a l'economia catalana (la indústria, i dintre d'aquesta, la manufacturera, i el grup format per comerç, hostaleria, transport i reparació d'automòbils), són els que millor evolució tingueren durant 2011, mentre que les branques d'activitat que havien incrementat la seva presència durant la fase expansiva de la crisi (immobiliari,

activitats financeres, etc), són els que continuen patint l'ajustament. Aquest comportament diferencialment positiu de les principals branques d'activitat a Catalunya, permet cert optimisme un cop superats els desequilibris aportats per les branques més volàtils i més sensibles al cicle.

Quadre 2

Creixement del PIB de Catalunya, 2011

	Creixement en 2011 (%)	Pes al PIB de 2011 (%)	Contribució al creixement en 2011 (p.p)	Diferencials amb Espanya	
				Creixement en 2011 (p.p.)	Pes al PIB de 2011 (p.p.)
Agricultura, ramaderia, silvicultura i pesca	0,9	1,2	0,0	0,3	-1,2
Indústria	1,9	19,6	0,4	0,0	4,0
- De la qual: Indústria manufacturera	2,5	16,6	0,4	0,1	4,3
Construcció	-3,6	9,2	-0,3	0,1	-1,3
Comerç a l'engròs i al detall, reparació de vehicles de motor i motocicletes; transport i emmagatzematge; hostaleria	1,8	24,2	0,4	0,3	1,6
Informació i comunicacions	2,0	3,3	0,1	1,3	-0,2
Activitats financeres i d'assegurances	-5,5	3,6	-0,2	-4,6	-0,1
Activitats immobiliàries	1,1	6,9	0,1	0,0	-0,1
Activitats professionals, científiques i tècniques; activitats administratives i serveis auxiliars	2,9	7,5	0,2	0,3	0,6
Administració pública i defensa; seguretat social obligatòria; educació; activitats sanitàries i de serveis socials	1,1	13,2	0,1	0,1	-3,2
Activitats artístiques, recreatives i d'esbarjo; reparació d'articles d'ús domèstic i altres serveis	-1,7	3,2	-0,1	0,1	0,0
Valor afegit brut total	0,7	91,9	0,7	0,1	0,0
Impostos nets sobre els productes	1,9	8,1	0,2	0,1	0,0
PRODUCTE INTERIOR BRUT A PREUS DE MERCAT	0,8	100,0		0,1	

Font: INE, Comptabilitat Regional i BBVA Research

En conjunt, els indicadors referents a la conjuntura de principis de 2012 mostren que el comportament actual, dins de la negativitat, no seria de caiguda tant forta com a finals del quart trimestre de 2011. Tot i això, els senyals són mixtes, i en particular els vinculats al mercat de treball i el consum reflecteixen que la situació no estaria evolucionant millor que a la resta d'Espanya.

Quadre 3

Principals indicadors de conjuntura de l'economia catalana

%	2011		Creixement mitjà des de principis d'any (a/a)		Última dada (m/m, CVE)		
	Catalunya	Espanya	Catalunya	Espanya	Catalunya	Espanya	Últim mes
Importacions	5,3%	8,7%	-0,3%	-0,6%	3,6%	-2,6%	març-12
Exportacions Reals	6,9%	8,3%	9,7%	0,6%	1,8%	2,4%	març-12
Afiliació a la SS	-1,7%	-1,5%	-2,9%	-2,9%	-0,3%	0,0%	abr-12
Atur Registrat	4,7%	4,8%	6,0%	10,3%	1,0%	0,8%	mai-12
Indicador Activitat en els Serveis	-0,6%	-1,1%	-2,9%	-3,4%	-0,1%	0,1%	març-12
Vendes Minoristes	-6,2%	-5,8%	-5,3%	-5,9%	-0,4%	-0,3%	abr-12
Matriculacions	-20,1%	-18,7%	-20,2%	-10,1%	-3,8%	-0,2%	mai-12
Visats d'habitatge	-32,5%	-14,6%	-52,1%	-35,2%	31,1%	-1,0%	març-12
Index de Producció Industrial	-2,4%	-1,8%	-1,7%	-6,2%	0,0%	-0,2%	abr-12
Pernotacions hoteleres	6,1%	7,3%	0,6%	-2,0%	0,3%	-4,3%	abr-12
Viatgers entrats a hotels	5,1%	4,3%	1,6%	-1,2%	0,9%	-3,2%	abr-12
Confiança del consumidor		7,50		-8,40		-28,6	abr-12
Cartera de comandes industrials	-12,7		2,3		-41,2		abr-12

Font: INE, IDESCAT, MFOM, MEH i MITIC i BBVA Research

Avantatges en la posició estructural de Catalunya però riscos en el curt i mitjà termini que porten a un comportament lleugerament més negatiu en 2012

En termes generals, i com ja s'ha expressat en altres publicacions de BBVA Research, hi ha diversos factors que contribueixen a explicar les raons per les quals la crisi dels últims anys ha estat més intensa en unes regions que en altres, essent Catalunya una de les fortament afectades. Part d'aquests factors diferencials es van anar gestant durant el període expansiu previ a la crisi, com el boom immobiliari, els nivells d'endeutament del sector privat, o la taxa d'estalvi de les llars. D'altres, en canvi, són conseqüència directa de la crisi, com l'elevada taxa d'atur, o el deteriorament de la situació dels comptes autonòmics i locals. L'ajustament d'aquestes variables tindrà especials conseqüències en el curt i mitjà termini, donades les limitacions per a la demanda interna que es deriven d'aquests problemes i el consegüent arrossegament sobre el sector privat. Per exemple, tot i que el pes del sector públic a Catalunya és inferior a la mitjana de l'Estat, la forta vinculació d'una part del sector privat amb la despesa pública (educació i sanitat primordialment) i el fet que l'esforç de consolidació hagi de ser superior fan que l'impacte de consolidació fiscal sigui major en el creixement.

En el curt termini els indicadors de risc i oportunitat de l'economia catalana també la situen en una posició mitjana, donat que la necessitat d'ajustos és encara elevada. La poca diferenciació en el comportament dels indicadors de conjuntura, juntament amb la necessitat de majors ajustos, especialment per la part fiscal, justifiquen la nostra previsió. Així, en el curt termini previsiblement experimentarà un comportament més negatiu que el conjunt d'Espanya en 2012 -tot i l'ajuda que pugui suposar el sector exterior-, i molt similar a la mitjana en 2013, ceteris paribus, induïda per la necessària correcció dels desequilibris, especialment la consolidació fiscal, que encara queden pendents.

Finalment, alguns dels factors que afecten al creixement són també de caire més estructural, com l'especialització sectorial, el grau d'obertura de l'economia, les dotacions de capital humà i infraestructures, o l'estructura del mercat laboral. Tots aquests factors condicionen en major o menor mesura, depenent de la magnitud del desequilibri en cadascun d'ells, i de la rellevància dels mateixos a cadascuna de les economies, l'heterogeneïtat en el creixement regional durant la crisi i, especialment, la que podria continuar en els propers trimestres. En aquest sentit, des d'un punt de vista més estructural, l'economia catalana manté avantatges que permeten obtenir un diferencial de creixement i que faciliten un millor comportament de la productivitat i del PIB per capita. Els components fonamentals de llarg termini (nivell educatiu de la població en edat de treballar i dotació d'infraestructures) són factors que, com s'ha analitzat en anteriors edicions d'aquest informe, permeten mantenir una visió relativament optimista sobre l'economia catalana, que hauria de ser capaç d'assolir un potencial de creixement sòlid.

Quadre 4

Mapa d'indicadors de risc per Comunitat Autònoma

	MAD	PBAS	NAV	ARA	CIL	CANT	CAT	AST	RIO	CAN	GAL	AND	CLM	VAL	BAL	MUR	EXT
Indicador sintètic de curt termini	0,9	0,9	1,2	1,3	1,5	1,2	1,5	1,4	1,4	1,8	1,4	1,8	1,8	2,0	1,8	1,8	1,8
Excés d'oferta d'habitatge	1	1	1	2	2	1	2	1	3	2	2	2	2	2	2	2	0
Ajust en el preu de l'habitatge des de màxims	1	3	2	0	2	2	1	2	1	2	2	1	2	2	2	2	3
Diversificació sectorial exterior	2	2	3	3	3	1	2	1	1	1	2	1	1	2	1	1	2
Palanquejament en el sector privat	1	1	2	1	1	1	2	1	1	2	1	2	2	2	2	2	2
Taxa d'atur	1	0	1	1	1	1	2	2	2	3	1	3	2	2	2	2	2
Deute autonòmic (% PIB)	1	1	2	2	1	1	3	1	2	1	2	1	3	3	2	2	2
PIB per capita relatiu	0	0	0	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Obertura comercial (béns i turisme)	2	1	0	2	2	2	1	2	2	1	1	2	2	2	1	1	3
Taxa d'estalvi de les llars	2	1	0	1	2	1	2	2	1	3	2	2	1	2	3	2	1
Índex de llibertat econòmica	0	1	1	2	1	2	2	2	1	1	2	3	2	2	1	2	3
Capital humà	0	0	1	1	2	1	2	1	2	2	2	2	3	2	2	2	3
R+D/PIB	0	0	0	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	3	2	2
Infraestructures / PET	2	1	1	1	1	1	2	1	2	2	2	3	2	2	3	3	2
Indicador sintètic de llarg termini	0,4	0,4	0,6	1,1	1,1	1,2	1,3	1,3	1,3	1,7	1,9	2,0	2,0	2,0	2,3	2,3	2,4

(*) Un valor major (o un color més clar) indiquen major nivell de risc. 3 assenyalen que el valor es troba per sobre de 15 desviacions típiques front a la mitjana espanyola. 2 i 1 assenyalen que el valor es troba entre 0 i 0,75 desviacions típiques per sobre o per sota de la mitjana espanyola. 0 implica que el valor de la variable es troba més de 1,5 desviacions típiques per sota de la mitjana espanyola. Per al PIB per capita relatiu, l'obertura comercial i la taxa d'estalvi estan invertits. Els indicadors globals es computen per terme mitjà dels indicadors parcials.

Font: BBVA Research

En aquest sentit, i com a reptes de mitjà termini, es mantenen els relacionats amb la diversificació dels mercats exteriors cap a aquell països que previsiblement tindran majors probabilitats de creixement, i d'afiançament en els mercats madurs, incrementant el component tecnològic de les exportacions.

En síntesi, es preveu que l'economia catalana mostri taxes de creixement negatives durant els propers trimestres que, en l'escenari més probable, suposarien una caiguda del PIB al voltant del -1,6% per al conjunt de l'any. En les actuals circumstàncies s'espera que la recuperació de l'economia catalana en 2013 sigui lenta però previsiblement superior a la mitjana espanyola un cop superats els desequilibris conjunturals.

Quadre 5

Espanya: creixement del PIB per CC.AA

	2011	2012(p)	2013(p)
Andalusia	0,2	-1,8	0,3
Aragó	0,3	-1,6	0,5
Astúries	0,3	-1,4	0,9
Balears	1,8	-0,4	1,0
Canàries	2,1	-0,5	0,5
Cantàbria	0,7	-1,2	0,6
Castella i Lleó	1,2	-0,7	1,0
Castella la Manxa	0,8	-2,3	0,2
Catalunya	0,8	-1,6	0,8
Extremadura	-0,3	-1,8	0,5
Galícia	0,2	-1,1	0,7
Madrid	0,8	-0,6	1,0
Múrcia	-0,1	-1,7	0,5
Navarra	1,4	-0,5	0,7
País Basc	1,3	-0,6	0,7
La Rioja	0,8	-1,4	0,7
València	0,4	-2,2	0,2
Espanya	0,7	-1,3	0,6

Font: BBVA Research

Requadre 1. Enquesta d'Activitat Econòmica a Catalunya

Els resultats de l'Enquesta d'Activitat Econòmica de BBVA Research corresponent al primer trimestre de 2012 confirmen la desacceleració econòmica anunciada un trimestre enrere i situen l'activitat en zona negativa, en línia amb l'avanç del PIB publicat pel Departament d'Economia i Coneixement la Generalitat de Catalunya. Aquests resultats podrien repetir-se durant els propers trimestres atenent les respostes donades sobre les perspectives per al segon trimestre de l'any. No obstant això, s'aprecien signes positius a alguns sectors econòmics: els orientats a l'exterior. Cal tenir en compte, però, que l'Enquesta es dué a terme a principis d'abril, abans de la fase més crítica de les turbulències financeres.

En aquest sentit, analitzant per sectors, les respostes amb connotacions més positives són les donades a les preguntes relacionades amb l'evolució del sector exterior, i, dintre d'aquest, a les referides a les vendes exteriors. La percepció sobre les exportacions és més positiva que en trimestres anteriors, quan ja s'apreciaven bons resultats. Quant al turisme, malgrat continuar en zona positiva, ha experimentat una suau caiguda. En tractar-se d'un sector ja madur, calen millores qualitatives, de professionalització que permetin competir amb les principals destinacions turístiques internacionals per mantenir Catalunya al

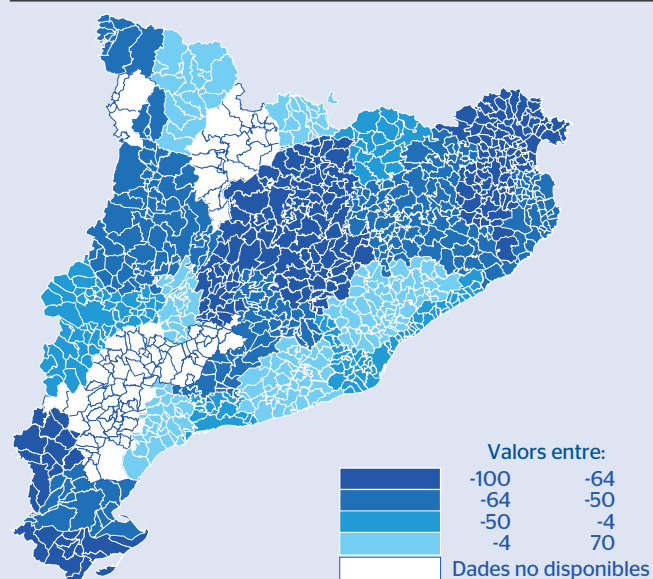
capdavant del turisme espanyol i en posicions privilegiades en l'àmbit internacional, així com assolir majors taxes de creixement.

Els resultats negatius obtinguts s'expliquen bàsicament pel mal comportament de les variables de caire intern. Les percepcions sobre l'ocupació són negatives en tots els sectors de producció, especialment en la construcció, la branca d'activitat més intensament afectada. Respecte dels nivells d'inversió, si bé ha augmentat el percentatge de respostes que indiquen que la inversió s'ha estabilitzat en la indústria, el sentiment majoritari és d'una nova contracció en els nivells d'inversió empresarial.

La incertesa que des de mitjans de 2011 s'implantà a Europa, afectant també als principals socis comercials catalans, i el posicionament d'Espanya al punt de mira de les tensions financeres, han estabilitzat els resultats de les darreres enquestes en una visió negativa de l'entorn actual. Quant a les perspectives per al proper trimestre, els enquestats continuen essent escèptics sobre les possibilitats d'una recuperació sòlida i ràpida que incentivi el consum i la inversió i permeti reduir els elevats nivells d'atur.

Gràfic 22

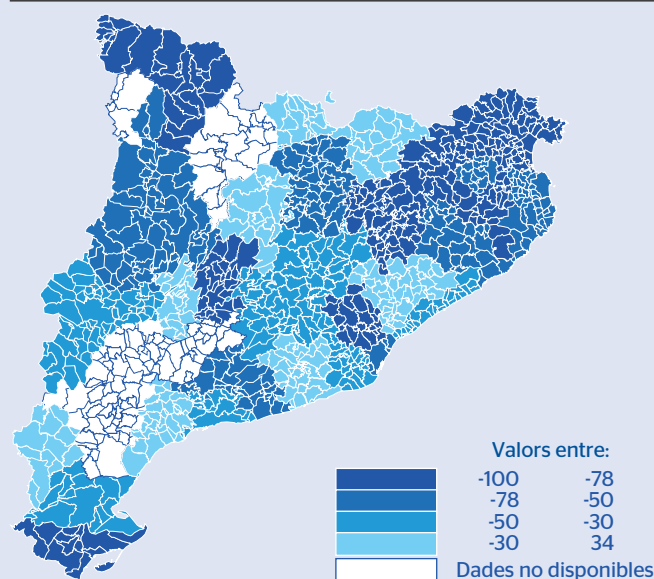
Catalunya: Activitat econòmica primer trimestre 2012.
Saldo de respostes en percentatge

Percentatge de respostes extremes: blau fosc (pessimisme),
i degradat de color fins blau cel (optimisme)
Font: Enquesta Activitat Econòmica BBVA Research

Gràfic 23

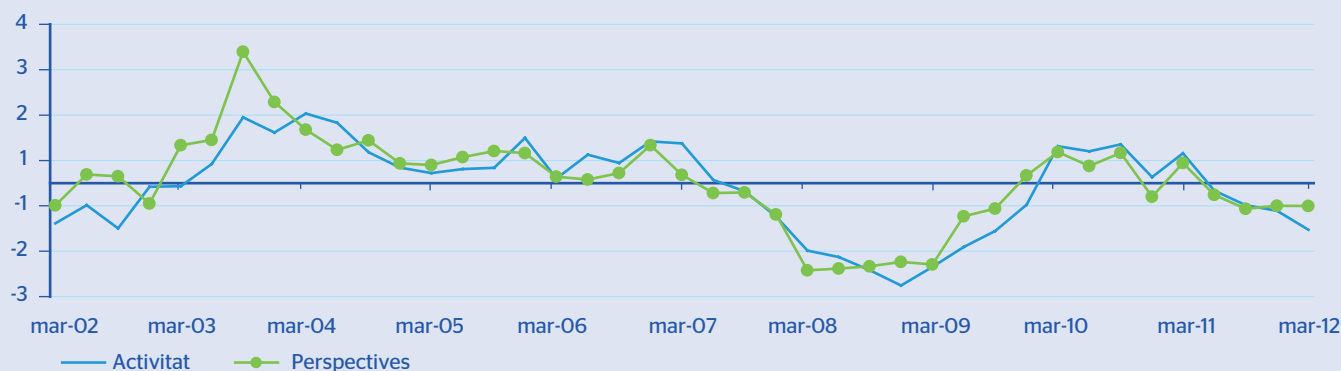
Catalunya: Expectatives segon trimestre 2012.
Saldo de respostes en percentatge

Percentatge de respostes extremes: blau fosc (pessimisme),
i degradat de color fins blau cel (optimisme)
Font: Enquesta Activitat Econòmica BBVA Research

Gràfic 24

Catalunya: activitat econòmica i perspectives per al proper trimestre*

* Desviacions normalitzades respecte del terme mitjà històric; sèrie desestacionalitzada
Font: Enquesta Activitat Econòmica BBVA Research

Quadre 6

Catalunya: quadre resum de l'activitat econòmica. Percentatge de respostes ponderat

(% de respostes)	1er TRIMESTRE 2012			4rt TRIMESTRE 2011			1er TRIMESTRE DE 2011		
	Augmenta	Estable	Baixa	Augmenta	Estable	Baixa	Augmenta	Estable	Baixa
Producció industrial	2	49	49	4	55	41	13	63	24
Carta de comandes	2	43	55	7	44	49	20	52	28
Nivell d'estocs	9	73	18	9	77	14	12	71	17
Inversió al sector primari	1	57	42	0	67	33	2	86	12
Inversió industrial	2	70	28	2	66	32	5	55	40
Inversió en serveis	7	45	48	8	47	45	8	66	26
Nova construcció	0	23	77	0	26	74	1	38	61
Ocupació industrial	1	37	62	2	44	54	3	62	35
Ocupació en construcció	0	20	80	0	25	75	0	37	63
Ocupació en serveis	12	42	46	13	50	38	16	55	29
Preus	22	63	15	28	61	12	27	60	13
Vendes	6	41	53	7	49	44	12	60	28
Turisme	43	48	9	48	46	6	34	52	14
Exportacions	38	49	13	42	46	12	43	51	6
Activitat Econòmica	2	47	51	6	53	41	14	61	25
Perspectiva per al trimestre vinent	2	50	48	5	51	44	10	57	33

Font: Enquesta Activitat Econòmica BBVA Research

4. Sector agroindustrial

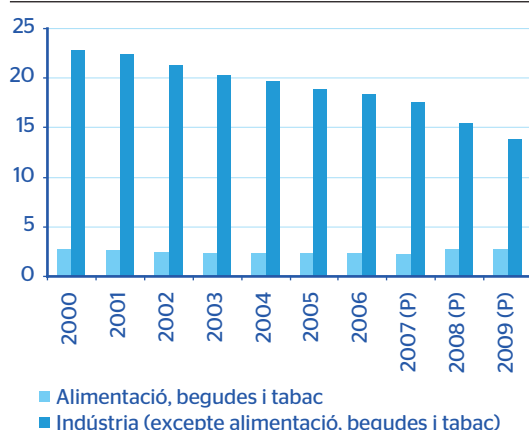
La indústria agroalimentària, entenent com a tal la integrada per les empreses manufactureres les activitats de les quals es relacionen amb productes agraris i agroalimentaris, és una activitat de gran rellevància econòmica a Europa. Segons informe publicat Ministeri d'Agricultura, Alimentació i Mediambient sobre la indústria alimentària en 2010-2011⁷, l'agroalimentària és la principal branca de la indústria manufacturera europea, representant el 13% de la seva facturació total i un valor superior a 954 mil milions d'euros. El document recull que a la UE es processen més del 70% dels aliments que s'hi produeixen, i que el grup dels 27 compta amb 310 mil empreses, la majoria PYMEs amb menys de 250 treballadors que ocupen 4,2 milions de persones.

Aquesta branca d'activitat és també rellevant a Espanya, que segons l'esmentat estudi se situa en les primeres posicions a Europa quant a volum de producció després d'Alemanya, França i Itàlia i lleugerament per sobre del Regne Unit. A nivell interior, la indústria de productes d'alimentació i begudes és la primera branca industrial d'Espanya (amb dades 31 desembre de 2010) representant el 19,9% de les vendes netes de producte, el 17% de l'ocupació industrial, el 15,3% de les inversions en actius materials i el 15% del valor afegit.

A Catalunya, la indústria de l'alimentació, begudes i tabac representà el 2,8% del VAB en 2009, últim any amb dades disponibles de la Comptabilitat Regional d'Espanya (base 2008), en una trajectòria de progressiva pèrdua de pes pel menor ritme de creixement -pel seu caràcter més acíclic i menys volàtil (veure el Gràfic 25)- en contraposició a l'expansió del sector de la construcció i dels serveis. Però atenent només a la producció industrial, la seva importància és ascendent, arribant a suposar el 16,6% en 2009, i se situa com el segon subsector industrial més important darrere la producció química i dels derivats del petroli. Però més enllà de la importància d'aquesta indústria per ella mateixa, la seva rellevància augmenta per la relació directa amb el sector agrícola i ramader. La indústria alimentària consumeix un elevat percentatge de les produccions primàries, agràries i pesqueres per a la seva transformació, perfilant-se com un factor estratègic per a la promoció de l'àmbit rural. Així, si a aquell percentatge li sumen la contribució del sector primari, el pes del subsector augmenta fins el 4,0%, inferior al 4,7% del conjunt d'Espanya. Tanmateix, el seu pes no es distribueix homogèniament entre territoris, essent més important en aquelles regions abundants en recursos primaris, especialment a la província de Lleida, on només el sector agrícola i ramader suposa aproximadament el 8% del VAB provincial l'any 2008.

Gràfic 25

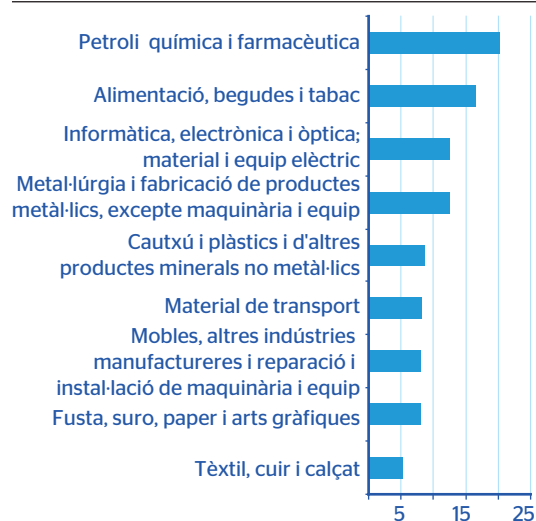
Catalunya, evolució de la indústria de l'alimentació, begudes i tabac (% sobre VAB total, base 2000)

Nota: 2008 i 2009 en base 2008
Font: INE i BBVA Research

Gràfic 26

Catalunya, producció industrial per branques d'activitat (% sobre total indústria, 2009)

Font: INE i BBVA Research

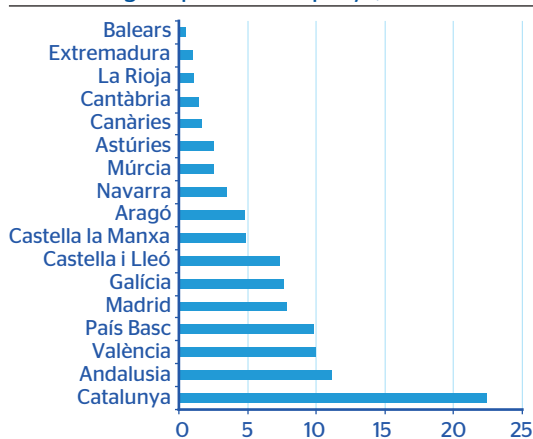
⁷ Per a més informació veure informe a http://www.magrama.gob.es/es/alimentacion/temas/industria-agroalimentaria/informe_de_la_industria_alimentaria_2010-2011_tcm7-203254.pdf

Menor especialització productiva en la indústria agroalimentària però majors contribucions en termes de producció i negoci

Malgrat la menor especialització productiva de Catalunya en la branca agroalimentària, l'Enquesta Anual de Productes de la Indústria publicada per l'INE posiciona Catalunya en el primer lloc del rànquing de Comunitats Autònomes quant a aportació a la xifra de negoci de la branca d'aliments, begudes i tabac, amb una participació del 22,3% del total en 2010. En el mateix sentit, el Directori d'Empreses DIRCE la col·loca en segona posició quant a nombre d'empreses, només superada per Andalusia, el que reflecteix la forta atomització característica del sector. De fet, l'agroindústria a Catalunya és dual: existeix un nombre reduït de grans empreses que concentren una important quota de mercat en determinats subsectors i que es localitzen properes als nuclis urbans (els cinc principals establiments en la indústria alimentària ocupen el 13,4% dels treballadors del sector, i registren el 17,9% del volum de negoci en 2010, segons dades publicades per l'Idescat), mentre predomina un gran nombre de petits establiments agroindustrials més lligats a l'entorn rural que, en general, es concentren en activitats de primera transformació. En aquestes unitats és habitual el treball autònom sense empleats, o les empreses de reduïda dimensió i d'àmbit familiar.

Gràfic 27

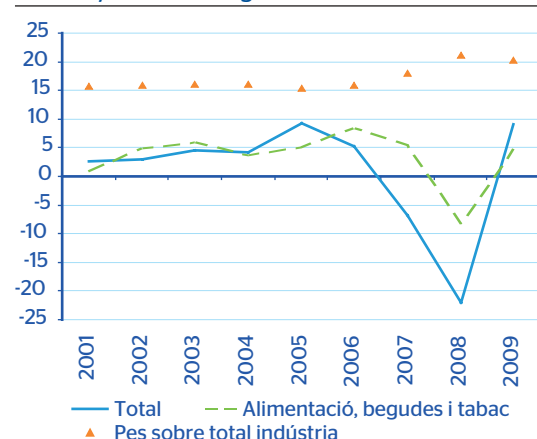
Xifra de Negoci (pes sobre Espanya, %)

Font: INE (Enquesta Anual de Productes de la Indústria, 2009) i BBVA Research

Gràfic 28

Catalunya: xifra de negoci (% a/a)

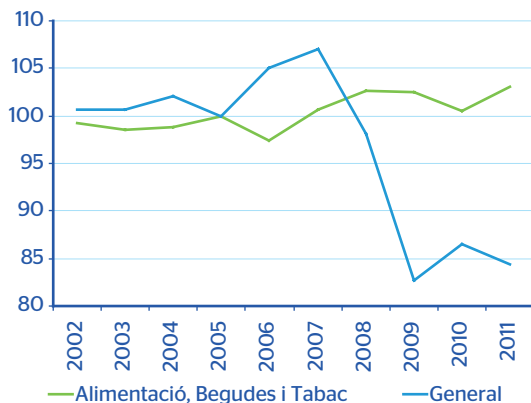
Font: INE (Enquesta Anual de Productes de la Indústria, 2009) i BBVA Research

Un sector més acíclic que contribueix al desenvolupament econòmic regional en les fases recessives

El caràcter més acíclic del subsector determinà que, quan la resta de la indústria comptabilitzava ja taxes negatives, en 2008, la branca agroalimentària encara creixés al 4,5%, i un any després, en la pitjor fase de la crisi, l'ajustament fou 13 punts percentuals inferior: mentre el conjunt de la indústria retrocedí un 22,1%, la xifra de negoci de la branca alimentària només ho feu un 8,3%. Aquesta major estabilitat, confirmada per l'índex de producció industrial, ha permès incrementar progressivament la xifra de negoci des de 12,5 milers de milions d'euros en 2001 a 16,7 milers de milions l'any 2010, i el pes sobre el total industrial des del 15,9% fins el 20,3%, amb una evolució en els preus similars al de la mitjana de la indústria.

Gràfic 29

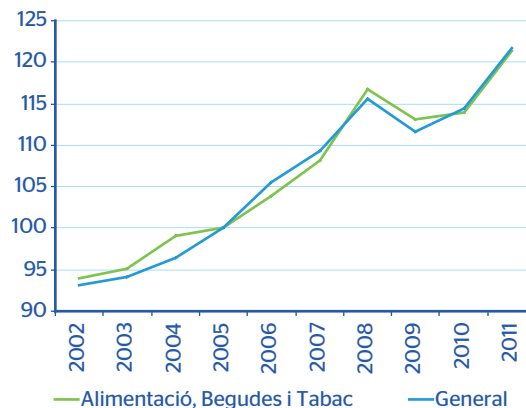
Catalunya: índex de producció industrial (IPI) per seccions i divisions (CCAE-09) (Base 100 = 2005)

Font: Idescat i BBVA Research

Gràfic 30

Catalunya: Índex de preus industrials (IPRI) per seccions i divisions (CCAE-09) (Base 100 = 2005)

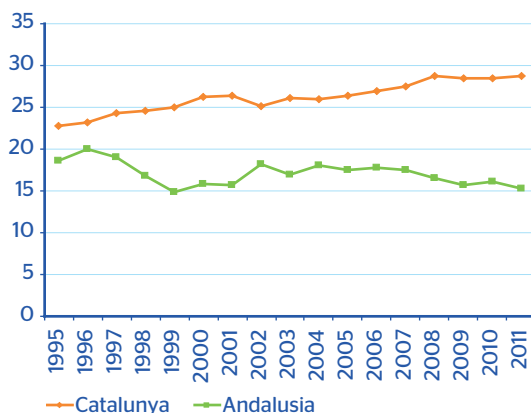

Font: Idescat i BBVA Research

La menor volatilitat del sector també s'aprecia en l'evolució de les vendes, tant interiors com exteriors. Malgrat que la principal destinació de la producció alimentària és la producció local, els esforços exportadors permeten incrementar les partides amb destinació l'exterior. Concretament, quant a les exportacions en termes absoluts, en la sèrie analitzada (1995-2011) la tendència ha estat positiva. En els anys més intensos de la crisi, especialment en 2009, quan es tancà el flux de comerç internacional, la contracció de les exportacions de productes alimentaris va ser del 8,6% (en línia amb la caiguda de la xifra de negoci), mentre les exportacions totals caigueren un 17,9%. Els productes més afectats foren els cereals, les fruites i llegums i els olis i greixos. Si analitzem aquesta evolució utilitzant com a unitat de mesura les tones de producte exportat, la caiguda es redueix al -1,9%, essent remarcable la negativa evolució de les exportacions del grup de productes lactis, ous i altres. Les importacions, en canvi, mostren un major ajustament reflex de l'atonía de la demanda interna, amb una caiguda ininterrompuda del volum importador expressat en tones, des del 2009, amb un màxim del 15,8% en 2010. Tanmateix, de l'anàlisi es conclou la fortalesa i l'impuls exportador de les empreses catalanes que han aconseguit reduir l'escletxa diferencialment negativa que tradicionalment han mostrat les vendes exteriors de productes alimentaris. Així, mentre en 1996 les exportacions catalanes se situaven sis punts per sota de les del conjunt d'Espanya, en 2011 la diferència es redueix a dos punts, passant en aquest període de representar el 9,1% del total al 12%.

Gràfic 31

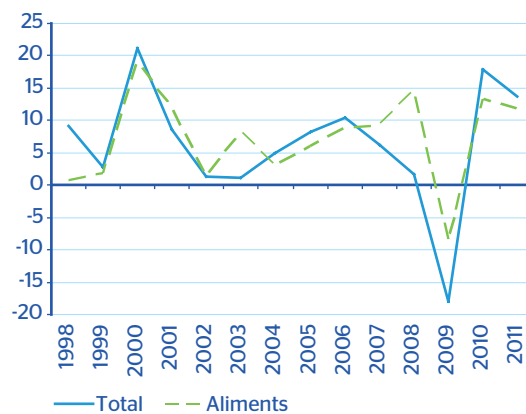
Pes en les exportacions espanyoles de productes agraris, (%)

Font: Datacomex i BBVA Research

Gràfic 32

Exportacions, (variació interanual, %)

Font: Datacomex i BBVA Research

En termes generals, sumant les vendes locals i exteriors, 2011 es tancà amb unes vendes anuals netes de productes de la indústria de l'alimentació, begudes i tabac superiors als 18,8 mil milions d'euros. Per partides, les majors vendes foren les relatives a indústries de la carn seguides, a distància de productes d'alimentació animal, greixos i olis, i pa i pastes. En total, les vendes suposaren el 22,9% del total d'Espanya, i el 21,9% del total de les exportacions, el que mostra, un cop més, la fortalesa de la producció catalana.

En coherència amb la major estabilitat productiva i, per tant, amb l'evolució de les xifres d'activitat i negoci, l'ajustament ocupacional ha estat en el període de crisi de menor intensitat i de posterior execució. Amb dades de Comptabilitat Regional, les indústries alimentàries ocuparen el 2,4% dels treballadors en 2009, un rati que escala fins el 15,9% atenent només el sector industrial. A aquest percentatge cal afegir dos punts percentuals més si s'inclouen els treballadors del sector primari. L'ajustament quantitatiu, en termes de pèrdua d'ocupació, ha començat amb retard a Catalunya respecte de com ho ha fet a la resta d'Espanya, doncs si bé dels 17 mil ocupats menys al sector que hi hagueren en 2009 respecte d'un any abans, només el 9,0% ho eren de Catalunya, mentre que un any més tard, aquests arriben fins el 15,6%. En tot cas, i malgrat la pèrdua d'ocupació que l'Enquesta Industrial d'Empreses estima a Catalunya en gairebé 3.000 individus en el període 2008-2010, l'ajustament al subsector ha estat de menor intensitat que a la resta de la indústria (veure el Quadre 7).

Quadre 7

Ocupats industrials

	Catalunya				Espanya			
	Ind. Agroalimentària		Total Indústria		Ind. Agroalimentària		Total Indústria	
	Ocupats	Variació, %	Ocupats	Variació, %	Ocupats	Variació, %	Ocupats	Variació, %
2008	78.526	-	556.168	-	385.343	-	2.514.397	-
2009	76.834	-2,2	487.699	-12,3	368.190	-4,5	2.199.532	-12,5
2010	75.593	-1,6	464.978	-4,7	366.578	-0,4	2.133.618	-3,0

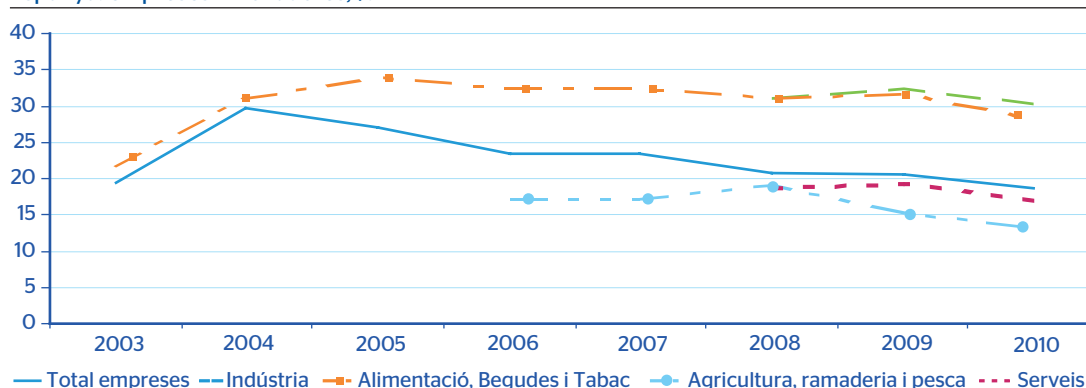
Font: Idescat i BBVA Research

Reptes de futur: convertir una necessitat en un desig i incrementar el seu valor

En els darrers anys, l'entorn competitiu en què es desenvolupa la indústria agroalimentària ha canviat substancialment, tant des del punt de vista de l'oferta com de la demanda. Pel costat de l'oferta la revolució tecnològica i els esforços en innovació han permès ampliar el ventall de béns i serveis que s'ofereixen, més avançats i de qualitat, millorar els processos de producció i distribució, reduir els costos de producció, etc. Aquests avenços permeten majors beneficis i mantenir i/o ampliar la quota de mercat en els àmbits tradicionals així com l'obertura a nous mercats de forma competitiva, en un procés de globalització extensible a l'àmbit agroalimentari. Els nous productes contribueixen a satisfer les necessitats i els desitjos dels consumidors creant valor per a les empreses, reforçant la seva posició en els mercats i fent-les menys sensibles a la volatilitat de la demanda. Però per a això cal continuar de forma decidida injectant innovació, doncs malgrat el sector alimentari presenta un percentatge d'empreses innovadores (28,2% en 2010 a Espanya) superior al registrat al conjunt de l'economia (18,6%), segons els resultats de l'Enquesta sobre Innovació en Empreses de l'INE, aquest és encara inferior al del conjunt de la indústria (30,3%). En un mercat tant saturat com l'alimentari, la diferenciació del producte es converteix en una necessitat estratègica. No obstant, la reduïda dimensió del teixit empresarial industrial és un obstacle per avançar decididament en aquesta direcció, doncs les possibilitats d'innovar d'una empresa augmenten amb la seva dimensió.

Gràfic 33

Espanya: empreses innovadores, %

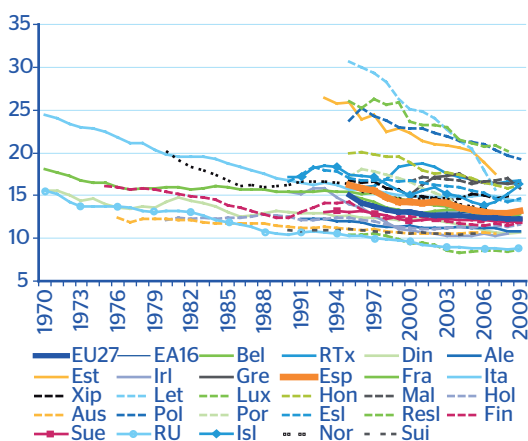
Font: INE (Enquesta sobre innovació en empreses) i BBVA Research

Respecte de la demanda, en les societats més desenvolupades, l'alimentació representa un percentatge cada dia menor de la despesa total realitzada per les famílies com a conseqüència de l'increment de la renda disponible i de l'augment de la cistella de béns i serveis assolibles, a causa de l'elasticitat ingress inferior a 1 de la demanda d'aliments, perquè les preferències de les llars canvien. Això és el que recull la Llei d'Engel, segons la qual amb un conjunt donat de gustos i preferències, si augmenten els ingressos, la proporció de l'ingrés gastat en aliments disminueix, tot i que és possible que la despesa real en alimentació augmenti en termes absoluts. A això cal afegir, a més, la dinàmica de creixement poblacional i el propi escenari econòmic. Europa i el conjunt dels països desenvolupats mostraran, a mig termini, taxes de creixement inferiors a les d'altres àrees del món, com els països Eagle. La combinació d'un creixement relativament moderat juntament amb la llei d'Engel, per tant, porta a preveure un creixement relativament moderat dels mercats desenvolupats en aquest sector. En aquest context, per tant, hi ha dues possibilitats. La primera és competir en un mercat relativament madur, intentant guanyar quota, sigui millorant preus en productes tradicionals o creant nous productes. La segona opció és dirigir-se cap a aquelles economies en què, a futur, es localitzarà el creixement, especialment cap a aquells països amb major potencial de creixement de la seva classe mitjana⁸. La primera opció suposa treballar amb marges més reduïts, mentre que la segona implicarà realitzar esforços d'innovació per poder oferir productes diferenciats que permetin obtenir marges superiors. Evidentment, una combinació d'ambdues (dirigir-se cap als nous mercats amb nous productes que contemplin la necessitat d'adaptació als gustos locals) podria donar resultats òptims.

8: Per a una informació més detallada sobre les pautes de consum, veure l'edició del segon semestre de 2009 de la publicació Situación Consumo, disponible a http://www.bbva-research.com/KETD/fbin/mult/0912_situacionconsumoespana_tcm346-207180.pdf?ts=862012 i a l'informe Observatorio Sectorial de BBVA Research disponible a http://www.bbva-research.com/KETD/fbin/mult/100218_observatoriosectorialespana_tcm346-215179.pdf?ts=862012

Gràfic 34

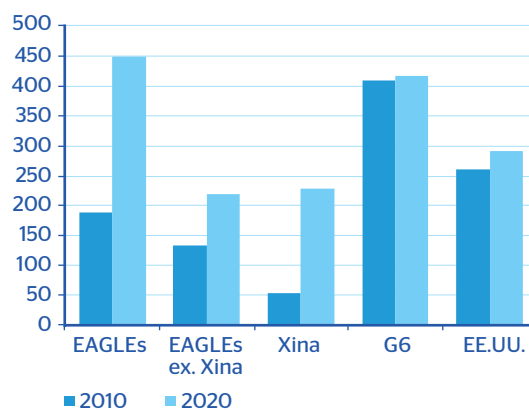
Consum relatiu d'aliments i begudes no alcohòliques en els països desenvolupats (% de la cistella de consum)

Font: Eurostat i BBVA Research

Gràfic 35

Classe mitjana en 2010 i 2020 (milions de persones)

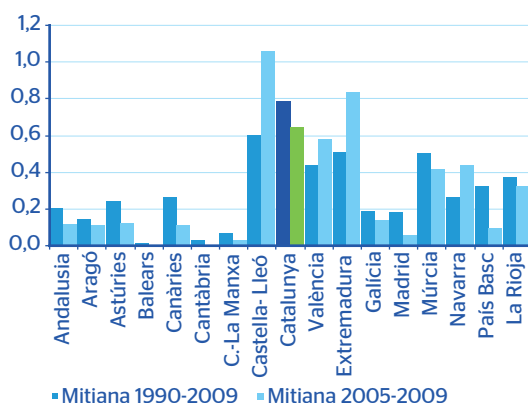
Font: BBVA Research

Per aconseguir aquests objectius, tant d'obertura internacional com d'incorporació de més valor als productes, cal continuar fent esforços en innovació que s'acompanyin de polítiques d'impuls al sector. Pel seu valor estratègic i d'arrossegament, així com per la seva major estabilitat, el subsector agroalimentari es constitueix com un fort motor econòmic del país, una indústria forta i un pilar sòlid per afrontar el futur. Un marc comercial més flexible, tant a nivell interior com a nivell exterior amb relaxació de barreres proteccionistes permetrà millorar els ratios de cobertura de les vendes i contribuir positivament al desenvolupament econòmic regional. El procés de globalització que s'estén cada dia més als gustos i preferències en matèria alimentària ha d'ajudar els empresaris a prendre la decisió d'ampliar geogràficament els seus mercats de referència. Superades les mesures proteccionistes imposades per determinats països tant per motius estratègics com per protegir les indústries locals, així com d'altres barreres de caire més social i cultural, oferir un producte diferent i de qualitat permetrà millorar les xifres actuals. Però això no serà possible si no es proveeix el producte de característiques pròpies d'excel·lència que el converteixin més que en una necessitat, en un desig.

Mentre que en el mitjà termini s'observa que Catalunya ha estat líder en l'esforç innovador en aquest sector, en els últims anys altres comunitats autònomes estan multiplicant els seus esforços per treure els seus productes. La competència, per tant, s'està enduint no només al mercat local, sinó que també podria detectar-se, en el mitjà termini, en la posició en els mercats internacionals.

Gràfic 36

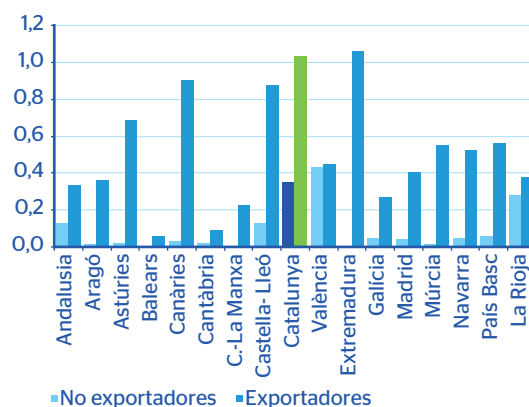
Productes alimentaris: despesa en R+D i adopció tecnològica sobre vendes, %

Font: Enquesta sobre Estratègies Empresarials (Fundació SEPI) i BBVA Research

Gràfic 37

Productes alimentaris: despesa en R+D i adopció tecnològica sobre vendes (%; terme mitjà 1990-2009)

Font: Enquesta sobre Estratègies Empresarials (Fundació SEPI) i BBVA

5. L'acompliment educatiu de les comunitats autònomes: el cas de Catalunya⁹

Quines comunitats autònomes obtenen els millors resultats educatius? A de la Fuente i Gundín (2012)¹⁰ es desenvolupen una sèrie d'indicadors que poden servir per oferir respostes a aquesta pregunta d'acord amb criteris d'acompliment clarament definits que recullen tant aspectes de procés (accés a, èxit en i durada dels diferents cicles educatius) com de resultats mesurats en termes de l'adquisició de coneixements.

Els indicadors proposats s'elaboren per a cadascun dels diferents cicles educatius no universitaris utilitzant dades publicades pel Ministeri d'Educació per al curs 2008-09 i poden combinar-se entre ells per construir indicadors sintètics de resum per nivells educatius o per criteris d'acompliment, així com indicadors globals de resultats que combinen totes les dimensions d'interès. Per tal de poder fer comparacions vàlides entre sistemes educatius que s'enfronten a circumstàncies molt diverses, per a alguns dels indicadors de síntesi es construeixen també índexs depurats dels efectes de dos factors externs amb una incidència potencialment important sobre l'acompliment escolar: el volum de recursos destinat a l'educació i el nivell educatiu de les famílies dels estudiants, aproximat pel nivell mitjà de formació de la població adulta.

Construcció dels indicadors d'acompliment educatiu

La mesura de l'acompliment dels sistemes educatius no és una tasca senzilla ja que les seves actuacions persegueixen alhora múltiples objectius que, almenys en alguns casos, poden resultar contradictoris entre ells. Sense ànim de ser exhaustius, sembla clar que alguns objectius desitjables d'un sistema educatiu serien els d'aconseguir que el major nombre possible de persones (que es puguin beneficiar d'aquest) tinguin accés a cada nivell educatiu i pugui eventualment completar-ho en un temps raonable i havent adquirit els coneixements i competències recollits en el currículum. Així doncs, cal identificar almenys quatre dimensions o facetes d'interès de l'acompliment educatiu a les quals, per abreviar, anomenarem accés, èxit, durada i competències.

Quadre 8

Indicadors bàsics de l'acompliment educatiu

1. Indicadors de procés

a. Accés: quina fracció de la població entra a cada cicle educatiu?

b. Èxit: amb quina probabilitat acaben?

c. Duració: quant triguen a acabar?

d. Eficàcia: anys en terme mitjà de treball per curs aprovat?

2. Indicador de valor afegit o competències

Quant saben els estudiants?

Font: elaboració pròpia

De la Fuente i Gundín (D&G) construeixen una sèrie d'indicadors que poden servir per valorar el funcionament dels sistemes educatius de les regions espanyoles en termes d'aquests quatre criteris. Per a la majoria dels nivells educatius, l'indicador d'accés utilitzat és la taxa bruta d'accés, definida com el quocient entre l'alumnat que comença a cursar el cicle educatiu d'interès, amb independència de la seva edat, i la població total de l'edat teòrica a la qual s'hauria de produir l'ingrés en el nivell en circumstàncies normals¹¹. L'èxit en un nivell educatiu donat, condicionat a l'accés a aquest, es mesura a través de la seva taxa mitjana anual de supervivència.

9: Ángel de la Fuente. Instituto de Análisis Económico (CSIC)

10: A. de la Fuente i M. Gundín (2012). "Indicadores de desempeño educativo regional: metodología y resultados para los cursos 2005-06 a 2008-09." Mimeo, Instituto de Análisis Económico (CSIC).

11: Les excepcions són l'educació infantil i l'educació universitària, les taxes d'accés de les quals també s'investiguen. En el cas de la primera, es treballa amb la mitjana de les taxes netes d'escolarització als dos i tres anys, és a dir, amb la fracció de la població d'aquestes edats que està escolaritzada. Quant a l'accés a l'educació universitària (que és una dimensió rellevant de l'acompliment del sistema educatiu no universitari), es mesura a través de la taxa bruta de població que supera les proves d'accés a la universitat (PAU), amb què s'eviten els problemes lligats a la relativament elevada mobilitat dels estudiants universitaris, calculant-se un indicador per regió d'origen que és el més rellevant als nostres efectes.

Aquesta variable es construeix utilitzant la taxa d'accés ja esmentada i la taxa bruta de graduació, definida com el quocient entre l'alumnat de qualsevol edat que acaba amb èxit el nivell donat i la població total de l'edat teòrica a la qual s'hauria de completar el mateix. La durada es mesura a través de l'invers del temps mitjà necessari per completar un curs de cada nivell, és a dir, del nombre mitjà de cursos aprovats per any d'estudis per a aquelles persones que romanen en el sistema. Aquesta variable es calcula a partir de les corresponents taxes de supervivència i de repetició, aproximant aquesta última magnitud com el quocient entre el nombre total de repetidors durant el curs corrent i l'alumnat total del nivell, i suposant que tots els repetidors aproven en el primer intent i que tots els abandonaments que es produeixen sense haver completat un cicle educatiu es produeixen després d'un suspens.

Per un procediment similar es calcula també el nombre de cursos aprovats per any d'estudis, tenint en compte els abandonaments a més de les repeticions. Aquesta variable constitueix un indicador combinat d'èxit i durada que mesuraria l'eficàcia amb què el sistema educatiu converteix el seu principal input (el temps dels alumnes que ingressen en un nivell determinat) a output brut, és a dir, en cursos aprovats. Resulta interessant observar que aquest indicador juga un paper central en el càlcul de la rendibilitat de la inversió en educació ja que els costos, tant directes com d'oportunitat, depenen del temps que els estudiants passen escolaritzats, mentre que sembla raonable esperar que els seus beneficis siguin proporcionals al nombre de cursos completats amb èxit.

Els indicadors definits fins al moment se centren en diferents aspectes de la mecànica del procés educatiu: quina fracció de la població entra en cada cicle educatiu, amb quina probabilitat l'acaba i en quant temps. A aquestes tres dimensions de procés de l'acompliment del sistema educatiu cal afegir una quarta, d'importància fonamental, que té a veure amb els seus resultats o valor afegit en termes de coneixements: quant han après els estudiants amb el seu pas per les aules?

Per mesurar el nivell de competències dels alumnes de cada cicle educatiu necessitem comptar amb els resultats de proves d'avaluació objectives i homogènies per a tot el territori nacional. Desafortunadament, fins ara al nostre país s'han realitzat poques avaluacions d'aquestes característiques. Les dues úniques que podem utilitzar per al curs 2008-09 són les proves de competències bàsiques de PISA per a estudiants de 15 anys d'edat, dissenyades i organitzades per l'OCDE, en l'edició de 2009 de les quals van participar 14 de les 17 comunitats autònomes espanyoles amb mostres representatives, així com l'avaluació general de diagnòstic de 2009 per al quart curs d'educació primària. En ambdós casos, es treballa amb la mitjana dels resultats mitjans regionals en les diferents àrees analitzades en cada prova (llengua, matemàtiques i ciències naturals, a les quals cal afegir un apartat de ciències socials en el cas de l'avaluació de diagnòstic).

Les variables descrites en els paràgrafs anteriors s'estandarditzen, normalitzant-les per la corresponent mitjana nacional a la qual s'assigna un valor de 100, i es combinen entre elles per construir una sèrie d'indicadors sintètics que resumeixin els resultats educatius de cada regió dins de cada cicle educatiu o d'acord amb cada dimensió d'interès d'acompliment, així com alguns indicadors d'acompliment global. A l'hora de calcular mitjanes sobre cicles educatius, aquests es ponderen en proporció a les seves durades teòriques respectives de manera que el resultat es pugui interpretar com el corresponent al "curs mitjà" de l'ensenyament no universitari. Les mitjanes sobre criteris d'acompliment es calculen atribuint el mateix pes relatiu a cadascun dels tres criteris de procés (accés, èxit i durada) i assignant a l'indicador de competències el mateix pes que al conjunt dels indicadors de procés.

Índexs d'acompliment educatiu brut

Els principals resultats de l'anàlisi de l'acompliment educatiu brut regional es resumeixen en els quadres 9 i 10. En el quadre 9 es mostren els indicadors d'acompliment mitjà en procés per nivells educatius, que s'obtenen calculant el terme mitjà dels índexs d'accés, èxit i durada dins de cada nivell, ignorant l'indicador de competències per estar disponible només per a l'educació primària i l'ESO. La mitjana dels índexs dels diferents nivells educatius (ponderats per les seves respectives durades) ens dona finalment l'indicador global d'acompliment en procés, G1, que es mostra en l'última columna i serveix per ordenar les regions.

En el quadre 10 els indicadors bàsics fan mitjana sobre els diferents cicles educatius per obtenir indicadors resum per facetes d'acompliment, incloent un indicador de competències que es basa només en els resultats de primària i ESO que, com hem vist, són els únics disponibles. Aquests índexs s'agreguen al seu torn per obtenir l'indicador d'acompliment global que apareix a la penúltima columna (G3), que es calcula com una mitjana ponderada dels indicadors d'accés, èxit i durada (amb pesos d' $\frac{1}{6}$ cadascun) i l'indicador de competències (amb pes d' $\frac{1}{2}$). L'última columna mostra l'indicador d'eficàcia (èxit i durada) al qual s'ha fet referència més amunt.

Quadre 9

**Indicadors resum de procés per nivell educatiu i
indicador global d'acompliment en procés (G1). Curs 2008-09**

	Primària	ESO	Batxillerat	FP 1	FP 2	G1
País Basc	100,3	103,8	114,8	104,9	125,3	110,2
Astúries	100,1	103,5	111,5	107,2	110,5	104,6
Galícia	100,2	101,0	105,3	113,4	115,1	104,1
Catalunya	100,5	101,8	99,8	109,4	109,6	103,3
Cantàbria	100,3	102,3	101,8	102,6	102,5	102,3
Aragó	99,4	100,3	101,7	106,8	101,0	102,0
Navarra	100,3	102,6	104,4	97,8	96,3	101,4
Castella i Lleó	99,4	100,7	103,9	99,8	100,0	100,5
Madrid	100,0	100,8	105,0	91,0	98,0	100,1
Rioja	100,3	99,9	98,3	103,3	98,6	99,1
València	100,0	98,2	97,3	103,2	100,1	98,9
Canàries	99,9	99,6	98,7	101,6	96,3	98,3
Múrcia	100,0	99,6	98,6	94,2	90,7	97,4
Andalusia	99,9	98,1	94,2	96,2	92,5	97,0
Extremadura	100,0	100,4	100,0	94,1	88,4	96,7
C.- La Manxa	99,7	98,9	98,9	95,9	88,2	96,3
Balears	99,4	98,3	92,1	93,1	84,4	93,1
Espanya	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
desv. estàndard	0,3	1,7	5,5	6,1	10,2	3,9

Nota: en el càlcul de G1 s'utilitzen també dades d'accés a educació infantil i universitària
Font: elaboració pròpia

Quadre 10

**Indicadors resum de l'acompliment per criteri i
indicador global d'acompliment en procés i en coneixements (G3). Curs 2008-2009**

	accés	éxit	duració	competències	G3	eficàcia
País Basc	119,6	102,7	104,9	105,2	107,1	107,0
Astúries	108,7	101,1	102,5	104,9	104,5	103,5
Aragó	104,5	99,2	101,2	104,9	103,3	100,1
Castella i Lleó	103,0	99,3	98,4	106,1	103,2	98,0
Cantàbria	106,6	97,3	101,4	103,5	102,7	98,9
Rioja	98,8	98,3	100,2	106,1	102,6	98,9
Madrid	99,0	100,6	101,1	104,9	102,5	101,5
Galícia	105,4	103,3	103,1	101,1	102,5	105,9
Navarra	99,7	102,6	102,4	102,8	102,2	104,7
Catalunya	107,1	99,3	102,1	100,6	101,7	101,4
C.-La Manxa	92,5	98,6	99,3	101,7	99,2	98,0
Múrcia	93,5	99,1	101,3	99,9	98,9	100,3
Extremadura	92,1	99,7	100,0	100,0	98,7	99,8
Andalusia	94,5	101,7	95,9	97,7	97,5	97,6
València	98,0	98,5	100,4	94,5	96,7	99,0
Canàries	98,0	96,9	99,9	93,9	96,1	97,1
Balears	85,8	97,3	99,0	94,9	94,5	96,7
Espanya	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
desv. estàndard	7,7	1,9	2,0	4,0	3,3	3,0

Font: elaboració pròpia

En l'última fila dels quadres 9 i 10 es mostra la desviació estàndard dels diferents índexs de resultats mitjans per nivell i per criteri d'acompliment. Com podria esperar-se, la dispersió de l'indicador d'acompliment per nivells és mínima en l'educació primària (on reflecteix únicament petites diferències interregionals en taxes de repetició) i augmenta segons ens movem cap a nivells educatius més elevats en els quals hi ha diferències més importants en diverses dimensions d'acompliment. Atenent a aquestes últimes, les diferències entre regions són especialment acusades en termes de taxes d'accés (amb un ventall de 34 punts entre les regions millor i pitjor situades d'acord amb aquest criteri) i sensiblement menors en termes del nivell de competències i, especialment, de les taxes de supervivència i les durades mitjanes, que varien relativament poc entre regions.

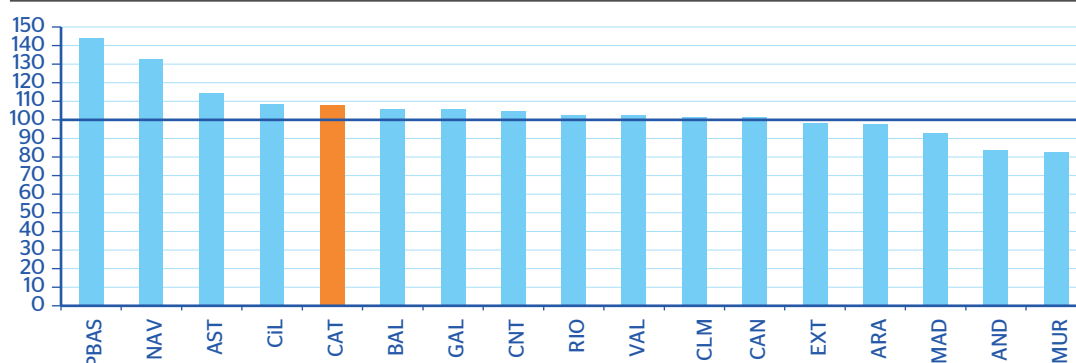
La correlació entre els índexs corresponents als diferents nivells educatius i a les diferents facetes d'acompliment és generalment positiva¹², encara que no sempre molt elevada. Així doncs, les regions que ho fan bé en mitjana tendeixen a tenir bons resultats en tots els nivells i en totes les dimensions, el que fa que els rànquings d'acompliment que s'obtenen amb els diferents índexs resum no siguin molt diferents entre ells. En termes generals, les comunitats del nord d'Espanya, amb el País Basc al capdavant, ocupen els primers llocs del rànquing mentre que les regions del sud i sud-est se situen en els últims llocs.

Índexs de desenvolupament depurats

Els resultats dels sistemes educatius regionals estan fortament condicionats per una sèrie de factors externs la influència dels quals seria desitjable eliminar en la mesura del possible a l'hora d'avaluar el seu acompliment per tal de centrar-nos en el seu valor afegit. Un d'aquests factors és el volum de recursos destinat a l'educació. Com s'observa en el Gràfic 38, hi ha diferències molt importants en termes de despesa per estudiant entre les regions espanyoles. La diferència entre els dos extrems de la distribució, representats respectivament per les comunitats forals i per Andalusia i Múrcia, se situa per sobre de 60 punts percentuals, fet que suposa uns 2.700 euros per estudiant i any. Encara que la literatura sobre el tema suggereix que més despesa no implica necessàriament millors resultats educatius, resulta difícil no pensar que diferències de mitjans d'aquesta magnitud podrien tenir un efecte apreciable sobre la qualitat de l'educació a través, per exemple, del nivell d'atenció que es pot oferir als estudiants amb problemes. Un segon grup de factors amb un indubtable impacte sobre l'acompliment educatiu té a veure amb les condicions socioeconòmiques i culturals amb les quals els estudiants s'enfronten a casa. Com a cru indicador d'aquests factors a nivell agregat, D&G utilitzen el nivell de formació de la població adulta, mesurat pel nombre mitjà d'anys de formació de la població major de 24 anys, a partir de de la Fuente i Doménech (2012).

Gràfic 38

Despesa mitjana per estudiant i any, educació no universitària, 2005 (Espanya = 100)

Nota: despesa pública i privada per estudiant no universitari (incloent-hi els escolaritzats a centres concertats i privats). Aquesta magnitud es calcula per separat a cada regió per als estudiants de primària i infantil per una banda i per als de secundària i FP per l'altra. Seguidament es calcula una mitjana ponderada d'ambdues variables ponderant cada nivell pel seu pes en l'alumnat total no universitari a nivell d'Espanya en el seu conjunt. Les dades es refereixen a l'any 2005, que és l'últim per al qual es disposa d'informació detallada sobre la despesa privada en educació per a tota Espanya.

Font: de la Fuente i Boscó (2011)

12: L'excepció és l'educació primària, l'indicador de procés de la qual està negativament correlacionat amb tots els altres. És a dir, aquelles regions que tendeixen a fer repetir als seus estudiants de primària amb més freqüència després presenten millors resultats de procés en cicles superiors. Si prenem el nombre de repeticions com un indicador del nivell d'exigència acadèmica, el resultat no sembla desgavellat - però resulta difícil determinar fins a quin punt és fiable donada la molt escassa variació de l'indicador de primària.

Quadre 11

Indicador global d'acompliment corregit i sense corregir per l'impacte dels factors externs i contribució dels mateixos

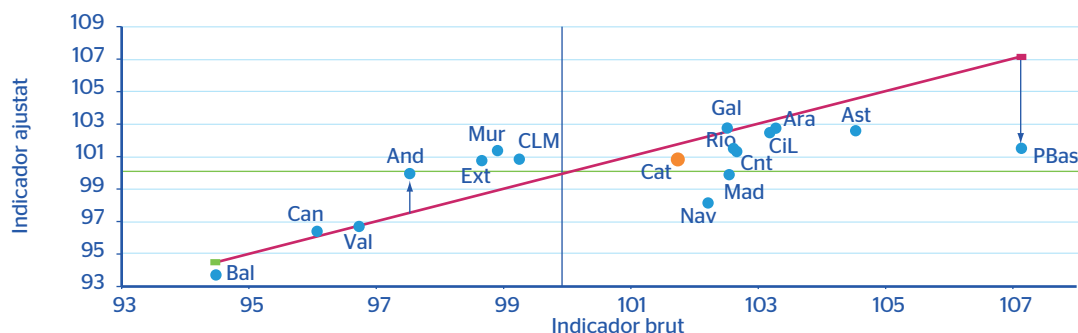
	G3 depurat i reescalat	efecte de la despesa	efecte de l'educació 25+	G3 brut
Andalusia	100,0	-1,2	-1,3	97,5
Aragó	102,7	-0,4	1,0	103,3
Astúries	102,6	1,4	0,5	104,5
Balears	93,7	0,7	0,0	94,5
Canàries	96,4	0,1	-0,4	96,1
Cantàbria	101,3	0,5	0,9	102,7
Castella i Lleó	102,5	1,2	-0,5	103,2
C.-La Manxa	100,8	0,1	-1,7	99,2
Catalunya	100,8	0,9	0,0	101,7
València	96,7	0,0	0,1	96,7
Extremadura	100,8	-0,1	-2,0	98,7
Galícia	102,8	0,2	-0,4	102,5
Madrid	99,9	-0,6	3,3	102,5
Múrcia	101,4	-1,3	-1,2	98,9
Navarra	98,1	2,8	1,2	102,2
País Basc	101,5	3,7	1,9	107,1
Rioja	101,5	0,3	0,8	102,6
Espanya	100,0	0,0	0,0	100,0

Font: elaboració pròpia

D&G estimen econòmicament la contribució dels nivells de despesa i de formació de la població adulta a l'acompliment brut regional i utilitzen els resultats per construir indicadors depurats de l'impacte d'aquestes variables que ofereixen una imatge més correcta del valor afegit pels diferents sistemes escolars regionals que els indicadors bruts presentats en la secció anterior.

El quadre 11 mostra la descomposició de l'indicador brut global d'acompliment, G3, en la suma de tres factors: l'indicador depurat i les contribucions estimades de les dues variables externes. L'examen del quadre revela alguns resultats interessants. Andalusia, per exemple, se situaria just en la mitjana nacional en termes del seu indicador depurat d'acompliment global. No obstant això, tant el seu baix nivell de despesa com el reduït nivell educatiu de la seva població adulta tiren dels seus resultats cap avall, deixant a la regió amb un índex d'acompliment brut 2,5 punts per sota de la mitjana nacional. A l'extrem oposat, les favorables circumstàncies en què es troba el sistema educatiu basc expliquen 5,6 dels 7,1 punts que la regió se situa per sobre de la mitjana espanyola. Un cop arreglat per l'impacte dels factors externs, la comunitat basca passa del primer lloc del rànquing global d'acompliment educatiu al cinquè, empatada amb la Rioja i per darrere de Galícia, Aragó, Astúries i Castella i Lleó. El Gràfic 39 compara els valors brut i depurat de l'indicador d'acompliment global per a les diferents regions. Com s'indica amb fletxes en els casos d'Andalusia i el País Basc, la distància vertical entre la diagonal i el punt que representa la posició de cada regió correspon a la correcció de l'indicador d'acompliment per l'impacte conjunt dels factors externs indicats.

Gràfic 39

Indicador global d'acompliment, brut i depurat

Font: elaboració pròpia

Examinant el Gràfic 39 veiem que, a grans trets, es manté el resultat que les regions de la meitat nord-oest del país tendeixen a tenir millors resultats educatius que les del sud-est, entre les quals destaquen pel seu mal acompliment les dues regions insulars i València. No obstant això, la correcció per la influència de factors externs redueix la dispersió dels índexs d'acompliment i té efectes significatius en alguns casos. Als ja assenyalats d'Andalusia i el País Basc, caldria afegir els casos de Múrcia, Extremadura i Castella la Manxa, que milloren considerablement amb la correcció, i els d'Astúries, Cantàbria, Madrid i, sobretot, Navarra, en què succeeix el contrari.

Finalment, val la pena destacar que les correlacions entre els índexs d'acompliment per criteris (vegeu el treball original per als seus valors detallats) segueixen sent positives encara després de controlar pel volum de despesa i pel nivell educatiu de les famílies per tal de situar els sistemes educatius regionals en una situació aproximada "d'igualtat de condicions externes." Aquest resultat és interessant atès que es podria esperar que aquestes correlacions fossin negatives si les regions operessin de manera eficient - perquè en aquestes circumstàncies una millora en alguna dimensió d'acompliment seria possible només a costa de l'empitjorament d'alguna altra. També caldria esperar que aquelles regions que aconsegueixen que una fracció major de la població accedeixi a un determinat cicle educatiu presentin després majors taxes de repetició i d'abandonament i també pitjors resultats en proves de competències com a conseqüència de comptar amb una fracció més gran d'alumnes amb dificultats. De la mateixa manera, un major nivell d'exigència tendria a traduir-se tant en una millora de l'indicador de competències com en majors taxes d'abandonament i repetició.

Les estimacions de D&G, però, revelen que aquest no és el cas. A l'inrevés, les regions que aconsegueixen escolaritzar més gent tenen també en mitjana menors taxes de repetició i abandonament, fins i tot després d'eliminar l'efecte de diferències en recursos i en el nivell educatiu de la població adulta. Aquest resultat suggereix que no totes les regions operen a la frontera eficient, de manera que en algunes d'elles hi ha marge per a la millora de certes dimensions d'acompliment sense necessitat que altres pateixin.

La situació de Catalunya

El quadre 12 resumeix la situació relativa de Catalunya en termes dels diferents indicadors que D&G calculen per al curs 2008-09. En el cos de la matriu es recullen els indicadors bàsics de resultats bruts relatius per a aquelles combinacions de criteris d'acompliment i nivells educatius per als quals hi ha la informació necessària. A aquests indicadors s'afegeix a la columna [4] l'indicador resum d'acompliment en procés per a cada nivell i a la [6] l'indicador global d'acompliment en procés i competències per a aquells nivells en què és possible construir-lo. El rànquing per nivells que es mostra a la columna [7] es basa en l'indicador més complet disponible per a cada nivell, és a dir, a la columna [6] o, si no, a la columna [4].

En les dues últimes files del quadre es mostren indicadors resum de resultats per criteris d'acompliment i el rànquing corresponent, amb l'indicador d'acompliment global, G3, i el seu rànquing associat destacats en negreta a la part inferior dreta. Per a aquests indicadors resum es mostra tant el valor brut de cada índex (b) com el seu valor depurat (d) separats per una barra amb el format b/d.

Quadre 12

Indicadors d'acompliment educatiu, Catalunya, curs 2008-09

	[1] accés	[2] èxit	[3]	duració	[5] coneixements	[6] indicador global per nivell	[7] rànquing nivell
a. Primària	100,0	100,0	101,5	100,5	99,3	99,9	13
b. ESO	100,0	101,0	104,3	101,8	102,6	102,2	5
c. Batx.	104,5	94,7	100,3	99,8			10
d. FP 1	131,3	95,4	101,6	109,4			2
e. FP 2	124,6	102,1	102,0	109,6			4
f. Global	107,1/104,8	99,3/98,8	102,1/101,4		100,6/100,2	101,7/100,8	
g. Rànquing criteri	3/3	9/11	5/3		11/12	10/10	

Font: elaboració pròpia

Catalunya se situa lleugerament per sobre de la mitjana nacional en termes de la major part dels indicadors d'acompliment educatiu brut. Les úniques excepcions notables són unes taxes d'accés a l'FP molt superiors a la mitjana i unes taxes d'èxit en Batxillerat i FP1 que se situen significativament per sota de la mitjana nacional. La correcció pel nivell educatiu de la població adulta i el nivell de despesa per estudiant redueixen els indicadors d'acompliment de la regió però només marginalment perquè Catalunya se situa gairebé exactament en la mitjana nacional en termes de la primera d'aquestes variables i no molt per sobre d'aquesta referència en el cas de la segona. Treballant amb indicadors depurats de l'impacte dels factors indicats, la comunitat se situa en el desè lloc, en termes de l'indicador d'acompliment global i en el dotzè si ens fixem en l'índex de competències, però puja fins al tercer lloc d'acord amb els indicadors d'accés i durada.

Referències

de la Fuente, A. i J. E. Bosca (2011). Gasto educativo por regiones y niveles en 2005. Mimeo, Instituto de Análisis Económico, CSIC.

de la Fuente, A. i R. Doménech (2012). "Series regionales del nivel educativo de la población: 1960-2011." Mimeo, Instituto de Análisis Económico, CSIC.

6. Quadres

Quadre 13

Espanya: previsions macroeconòmiques (% a/a excepte indicació contrària)

	2009	2010	2011	2012	2013
PIB real	-3,7	-0,1	0,7	-1,3	0,6
Consum privat	-4,3	0,8	-0,1	-2,0	-0,9
Consum públic	3,8	0,2	-2,2	-8,0	-5,6
Formació Bruta de Capital	-16,4	-6,0	-5,2	-7,5	-1,0
Equip i Maquinària	-22,6	5,5	1,6	-4,6	2,8
Construcció	-15,4	-10,1	-8,1	-9,2	-3,2
Habitatge	-22,0	-9,8	-4,9	-6,6	-1,6
Demanda Interna (contribució al creixement)	-6,5	-1,0	-1,8	-4,5	-1,8
Exportacions	-10,2	13,5	9,1	4,0	8,9
Importacions	-16,9	8,9	-0,1	-6,2	1,6
Demanda Externa (contribució al creixement)	2,8	0,9	2,5	3,1	2,4
PIB nominal	-3,7	0,3	2,1	0,0	1,6
(Milers de milions d'euros)	1047,8	1051,3	1073,4	1073,9	1091,5
PIB sense inversió en habitatge	-1,5	0,8	1,2	-0,9	0,7
PIB sense construcció	-0,8	2,0	2,3	0,0	1,1

Mercat de treball

Ocupació, EPA	-6,8	-2,3	-1,9	-4,6	-2,0
Taxa d'atur (% població activa)	18,0	20,1	21,6	24,6	24,8
Ocupació CNTR (equivalent a temps complet)	-6,4	-2,6	-2,0	-4,3	-2,0
Productivitat aparent del factor treball	2,7	2,6	2,7	3,0	2,6

Preus i costos

IPC (mitjana anual)	-0,3	1,8	3,2	1,9	0,7
Deflactor del PIB	0,1	0,4	1,4	1,4	1,1
Deflactor del consum privat	-1,2	2,4	3,2	2,1	1,0
Remuneració per assalariat	4,3	0,0	0,8	1,7	4,6
Cost laboral unitari	1,6	-2,6	-1,9	-1,3	2,1

Sector exterior

Balança per Compte Corrent (% del PIB)	-4,8	-4,5	-3,5	-1,9	-0,4
--	------	------	------	------	------

Sector públic

Deute (% PIB)	53,9	61,2	68,5	79,8	82,3
Saldo AA.PP. (% PIB)	-11,2	-9,3	-8,5	-5,3	-3,0

Llars

Renda disponible nominal	0,9	-2,4	0,4	-3,1	-0,3
Taxa d'estalvi (% renda nominal)	18,5	13,9	11,6	8,7	8,4

Data tancament previsió: 30 d'abril de 2012

Font: organismes oficials i BBVA Research

Quadre 14

UEM: previsions macroeconòmiques (% a/a excepte indicació contrària)

	2009	2010	2011	2012	2013
PIB real	-4,2	1,8	1,5	-0,2	0,9
Consum privat	-1,2	0,8	0,2	-0,4	0,6
Consum públic	2,6	0,5	0,1	-0,6	0,3
Formació Bruta de Capital Fix	-12,0	-0,7	1,6	-2,6	1,4
Equip, Maquinària i Actius Cultivats	-15,5	4,8	4,5	-2,9	2,0
Equip i Maquinària	-17,7	4,2	5,1	-2,5	2,2
Construcció	-9,5	-4,3	-0,4	-2,9	0,8
Habitatge	-11,7	-3,3	1,9	-1,4	1,1
Altres edificis i altres construccions	-7,0	-5,4	-2,9	-4,7	0,5
V. existències (contribucions al creixement)	-0,8	0,5	0,0	-0,1	0,0
Demanda interna (contribució al creixement)	-3,5	1,0	0,5	-1,0	0,7
Exportacions	-12,7	11,1	6,3	2,4	4,3
Importacions	-11,6	9,4	4,0	0,6	4,1
Demanda externa (contribució al creixement)	-0,7	0,8	1,0	0,8	0,3

Pro-memòria

PIB sense inversió en habitatge	-3,7	2,1	1,5	-0,1	0,9
PIB sense construcció	-3,5	2,6	1,7	0,1	0,9
Ocupació (EPA)	-1,8	-0,5	0,3	-0,5	0,0
Taxa d'atur (% població activa)	9,6	10,1	10,2	10,9	11,0
Saldo per Compte Corrent (% del PIB)	0,1	0,2	0,4	0,8	1,2
Saldo de les AA.PP (% PIB)	-6,4	-6,2	-4,1	-3,1	-2,3
IPC (mitjana anual)	0,3	1,6	2,7	2,4	1,5

Data tancament previsió: 30 d'abril de 2012

Font: organismes oficials i BBVA Research

Quadre 15

Previsions macroeconòmiques: Producte Interior Brut (% a/a)

	2009	2010	2011	2012	2013
Estats Units	-3,5	3,0	1,7	2,3	2,2
UEM	-4,2	1,9	1,5	-0,2	0,9
Alemanya	-5,1	3,6	3,1	0,7	1,6
França	-2,6	1,4	1,7	0,4	1,1
Itàlia	-5,1	1,8	0,5	-1,5	0,1
Espanya	-3,7	-0,1	0,7	-1,3	0,6
Regne Unit	-4,4	2,1	0,7	0,5	1,4
Amèrica Llatina*	-0,6	6,6	4,5	3,8	4,1
Mèxic	-6,1	5,4	3,9	3,7	3,0
EAGLES**	4,0	8,4	6,7	5,8	6,4
Turquia	-4,9	9,2	8,5	2,7	5,6
Àsia Pacífic	4,2	8,1	5,7	5,7	6,1
Xina	9,2	10,4	9,2	8,3	8,7
Àsia (ex. Xina)	1,0	6,7	3,4	4,1	4,4
Món	-0,6	5,1	3,9	3,6	4,0

Data tancament previsió: 30 d'abril de 2012

* Argentina, Brasil, Xile, Colòmbia, Perú, Veneçuela

** Brasil, Xina, Egipte, Índia, Indonèsia, Corea, Mèxic, Rússia, Taiwan, Turquia

Font: BBVA Research

Quadre 16

Previsions macroeconòmiques: Dèficit Públic (% PIB)

	2009	2010	2011	2012	2013
Estats Units	-9,9	-8,9	-8,7	-7,6	-5,0
UEM	-6,4	-6,2	-4,1	-3,0	-2,0
Alemanya	-3,2	-4,3	-1,0	-0,6	-0,4
França	-7,5	-7,1	-5,2	-4,5	-3,0
Itàlia	-5,4	-4,5	-3,8	-1,6	-0,5
Espanya	-11,2	-9,3	-8,5	-5,3	-3,0
Regne Unit	-11,5	-10,1	-8,2	-5,9	-5,8
Amèrica Llatina*	-2,8	-2,0	-2,0	-1,8	-1,1
Mèxic	-2,6	-3,5	-2,8	-2,8	-2,8
EAGLES**	-3,9	-2,5	-2,2	-2,3	-2,1
Turquia	-5,5	-3,6	-1,4	-2,0	-1,7
Àsia Pacífic	-4,8	-3,7	-3,8	-3,7	-3,2
Xina	-2,8	-2,5	-1,1	-1,8	-1,8
Àsia (ex. Xina)	-6,1	-4,5	-5,6	-5,0	-4,1

* Argentina, Brasil, Xile, Colòmbia, Perú, Veneçuela

** Brasil, Xina, Egipte, Índia, Indonèsia, Corea, Mèxic, Rússia, Taiwan, Turquia

Data tancament previsió: 30 d'abril de 2012

Font: BBVA Research

Quadre 17

Previsions macroeconòmiques: tipus d'interès a 10 anys (terme mitjà)

	2009	2010	2011	2012	2013
Estats Units	3,2	3,2	2,8	2,3	2,7
UEM	3,3	2,8	2,6	2,2	2,7

Data tancament previsió: 30 d'abril de 2012

Font: BBVA Research

Quadre 18

Previsions macroeconòmiques: tipus de canvi (terme mitjà)

Dòlars (\$) per moneda nacional	2009	2010	2011	2012	2013
Estats Units (EUR per USD)	0,72	0,76	0,72	0,78	0,77
UEM	1,39	1,33	1,39	1,28	1,30
Regne Unit	1,56	1,55	1,60	1,60	1,66
Xina	6,83	6,77	6,46	6,25	5,94

Data tancament previsió: 30 d'abril de 2012

Font: BBVA Research

Quadre 19

Previsions macroeconòmiques: tipus d'interès oficials (final de període)

	2009	2010	2011	2012	2013
Estats Units	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25
UEM	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Xina	5,31	5,81	6,56	6,06	6,56

Data tancament previsió: 30 d'abril de 2012

Font: BBVA Research

AVÍS LEGAL

Aquest document, així com les dades, opinions, estimacions, previsions i recomanacions contingudes en el mateix, han estat elaborats per Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, S.A. (d'ara endavant "BBVA"), amb la finalitat de proporcionar als seus clients informació general a la data d'emissió de l'informe i estan subjectes a canvi sense previ avís. BBVA no assumeix cap compromís de comunicar aquests canvis ni d'actualitzar el contingut del present document.

Ni el present document, ni el seu contingut, constitueixen una oferta, invitació o sol·licitud de compra o subscripció de valors o d'altres instruments o de realització o cancel·lació d'inversions, ni poden servir de base per a cap contracte, compromís o decisió de cap tipus.

L'inversor que tingui accés al present document ha de ser conscient que els valors, instruments o inversions a què el mateix es refereix poden no ser adequats per als seus objectius específics d'inversió, la seva posició financera o el seu perfil de risc ja que no han estat preses en consideració per a l'elaboració del present informe, per la qual cosa ha d'adoptar les seves pròpies decisions d'inversió tenint en compte aquestes circumstàncies i procurant-se l'assessorament específic i especialitzat que pugui ser necessari. El contingut del present document es basa en informacions que s'estimen disponibles per al públic, obtingudes de fonts que es consideren fiables, però aquestes informacions no han estat objecte de verificació independent per BBVA fet pel qual no s'ofereix cap garantia, expressa o implícita, quant a la seva precisió, integritat o correcció. BBVA no assumeix responsabilitat alguna per qualsevol pèrdua, directa o indirecta, que pogués resultar de l'ús d'aquest document o del seu contingut. L'inversor ha de tenir en compte que l'evolució passada dels valors o instruments o els resultats històrics de les inversions, no garanteixen l'evolució o resultats futurs.

El preu dels valors o instruments o els resultats de les inversions poden fluctuar en contra de l'interès de l'inversor i fins i tot suposar-li la pèrdua de la inversió inicial. Les transaccions en futurs, opcions i valors o instruments d'alta rendibilitat (high yield securities) poden implicar grans riscos i no són adequats per a tots els inversors. De fet, en certes inversions, les pèrdues poden ser superiors a la inversió inicial, sent necessari en aquests casos fer aportacions addicionals per cobrir la totalitat d'aquestes pèrdues. Per això, amb caràcter previ a realitzar transaccions en aquests instruments, els inversors han de ser conscients del seu funcionament, dels drets, obligacions i riscos que incorporen, així com els propis dels valors subjacents als mateixos. Podria no existir mercat secundari per a aquests instruments.

BBVA o qualsevol altra entitat del Grup BBVA, així com els seus respectius directores o empleats, poden tenir una posició en qualsevol dels valors o instruments als quals es refereix el present document, directa o indirectament, o en uns altres relacionats amb els mateixos; poden negociar amb aquests valors o instruments, per compte propi o aliè, proporcionar serveis d'assessorament o altres serveis a l'emissor d'aquests valors o instruments, a empreses relacionades amb els mateixos o als seus accionistes, directius o empleats i poden tenir interessos o dur a terme qualsevol transacció en aquests valors o instruments o inversions relacionades amb els mateixos, amb caràcter previ o posterior a la publicació del present informe, en la mesura permesa per la llei aplicable.

Els empleats dels departaments de vendes o altres departaments de BBVA o una altra entitat del Grup BBVA poden proporcionar comentaris de mercat, verbalment o per escrit, o estratègies d'inversió als clients que reflecteixin opinions contràries a les expressades en el present document; així mateix BBVA o qualsevol altra entitat del Grup BBVA pot adoptar decisions d'inversió per compte propi que siguin inconsistentes amb les recomanacions contingudes en el present document. Cap part d'aquest document pot ser (i) copiada, fotocopiada o duplicada en cap manera, forma o mitjà (ii) redistribuïda o (iii) citada, sense el permís previ per escrit de BBVA. Cap part d'aquest informe podrà reproduir-se, portar-se o transmetre's a aquells Països (o persones o entitats dels mateixos) en els quals la seva distribució pogués estar prohibida per la normativa aplicable. L'incompliment d'aquestes restriccions podrà constituir infracció de la legislació de la jurisdicció rellevant.

Aquest document serà distribuït en el Regne Unit únicament a (i) persones que compten amb experiència professional en assumptes relatius a les inversions previstes en l'article 19(5) de la llei de serveis i mercats financers de 2000 (promoció financera) de l'ordre de 2005, (en la seva versió esmenada, en endavant, l'"ordre") o (ii) entitats de grans patrimonis subjectes al que es disposa en l'article 49(2)(a) a (d) de l'ordre o (iii) persones a les quals legalment se'ls pugui comunicar una invitació o proposta per realitzar una inversió (segons el significat de l'article 21 de la llei de serveis i mercats financers de 2000) (d'ara endavant, totes aquestes persones seran "persones rellevants"). Aquest document està dirigit únicament a les persones rellevants i les persones que no siguin persones rellevants no s'hauran de basar en el mateix ni actuar de conformitat amb ell. Les inversions o activitats d'inversió a les quals fa referència aquest document només estan disponibles per a persones rellevants i només es realitzaran amb persones rellevants.

Cap part d'aquest informe podrà reproduir-se, portar-se o transmetre's als Estats Units d'Amèrica ni a persones o entitats americanes. L'incompliment d'aquestes restriccions podrà constituir infracció de la legislació dels Estats Units d'Amèrica.

El sistema retributiu del/s analista/es autor/s del present informe es basa en una multiplicitat de criteris entre els quals figuren els ingressos obtinguts en l'exercici econòmic per BBVA i, indirectament, els resultats del Grup BBVA, incloent els generats per l'activitat de banca d'inversions, encara que aquests no reben compensació basada en els ingressos de cap transacció específica de banca d'inversions.

BBVA no és membre de FINRA i no està subjecte a les normes de revelació previstes per als seus membres.

"BBVA està sotmès al codi de conducta dels Mercats de Valors del Grup BBVA, el qual inclou, entre unes altres, normes de conducta establertes per prevenir i evitar conflictes d'interès respecte de les recomanacions, incloses barreres a la informació. El Codi de Conducta als Mercats de Valors del Grup BBVA està disponible per a la seva consulta en l'adreça Web següent: www.bbva.com / Govern Corporatiu".

BBVA és un banc, supervisat pel Banc d'Espanya i per la Comissió Nacional del Mercat de Valors, i inscrit en el registre del Banc d'Espanya amb el número 0182.

Han col·laborat en aquest informe:

*Economista en Cap d'Economies Desenvolupades***Rafael Doménech**

+34 91 537 36 72

r.domenech@bbva.com

Espanya

Miguel Cardoso

+34 91 374 39 61

miguel.cardoso@bbva.com

Anabel Arador

+34 93 401 40 42

ana.arador@grupobbva.com

Joseba Barandiaran

+34 94 487 67 39

joseba.barandia@bbva.com

Mónica Correa

+34 91 374 64 01

monica.correa@bbva.com

Juan Ramón García

+34 91 374 33 39

juanramon.gl@bbva.com

Ángel Gavilán

+34 91 374 52 62

angel.gavilan@bbva.com

Félix Lores

+34 91 374 01 82

felix.lores@bbva.com

Antonio Marín

+34 648 600 596

antonio.marin.campos@bbva.com

Myriam Montañez

+34 954 24 74 8

miriam.montanez@bbva.com

Virginia Pou

+34 91 537 77 23

virginia.pou@bbva.com

Leticia Riva

+34 91 374 62 66

leticia.riva@bbva.com

Pep Ruiz

+34 91 537 55 67

ruiz.aguirre@bbva.com

Camilo Andrés Ulloa

+34 91 537 84 73

camiloandres.ulloa@bbva.com

BBVA Research

*Economista en Cap del Grup***Jorge Sicilia***Economies Emergents:***Alicia García-Herrero**

alicia.garcia-herrero@bbva.com.hk

Anàlisi Transversal Economies Emergents

Álvaro Ortiz-Abarca

alvaro.ortiz@bbva.com

Àsia

Stephen Schwartz

stephen.schwartz@bbva.com.hk

Sudamèrica

Juan Ruiz

juan.ruiz@bbva.com

Argentina

Gloria Sorensen

gsorensen@bbva.com

Xile

Alejandro Puente

apuente@bbva.com

Colòmbia

Juana Téllez

juana.tellez@bbva.com

Perú

Hugo Perea

hperea@bbva.com

Veneçuela

Oswaldo López

oswaldo.lopez@bbval.com

Mèxic

Adolfo Albo

a.albo@bbva.bancomer.com

Anàlisi Macro Mèxic

Julián Cubero

juan.cubero@bbva.bancomer.com

*Economies Desenvolupades:***Rafael Doménech**

r.domenech@bbva.com

Espanya

Miguel Cardoso

miguel.cardoso@bbva.com

Europa

Miguel Jiménez

mjimenezg@bbva.com

Estats Units

Nathaniel Karp

nathaniel.karp@bbvacompass.com

*Sistemes Financers i Regulació:***Santiago Fernández de Lis**

sfernandezdelis@bbva.com

Sistemes Financers

Ana Rubio

arubiog@bbva.com

Regulació i Polítiques Públiques

Maria Abascal

maria.abascal@bbva.com

Pensions

David Tuesta

david.tuesta@bbva.com

Àrees Globals:

Escenaris Financers

Sonsoles Castillo

s.castillo@bbva.com

Escenaris Econòmics

Juan Ruiz (i)

juan.ruiz@bbva.com

Innovació i Processos

Clara Barrabés

clara.barrabes@bbva.com

*Market & Client Strategy:***Antonio Pulido**

ant.pulido@grupobbva.com

Equity Global

Ana Munera

ana.munera@grupobbva.com

Crèdit Global

Javier Serna

Javier.Serna@bbvauk.com

Tipus d'Interès, Divises i

Matèries Primeres

Luis Enrique Rodríguez

luisen.rodriguez@grupobbva.com

Interessats dirigir-se a:

BBVA Research

Paseo Castellana, 81 - 7ª planta

28046 Madrid (Espanya)

Tel: +34 91 374 60 00 i +34 91 537 70 00

Fax: +34 91 374 30 25

bbvaresearch@bbva.com

www.bbvaresearch.com